

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS INSTITUTAS

AUŠRA BANIŠAUSKAITĖ

VIEŠOJO INTERESO VEIKSNYS ADMINISTRACINĖJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Doc. dr. Algimantas Urmonas

Vilnius, 2014

TURINYS

Turinys.....	2
Įvadas.....	3
1. Viešojo intereso sąvoka.....	7
1.1. Interesas ir teisė.....	7
1.2. Viešojo ir privataus intereso santykis	10
1.3. Viešojo intereso sąvokos problema.....	15
2. Viešojo intereso struktūriniai požymiai.....	21
2.1. Viešojo intereso subjektai	21
2.2. Objektas.....	25
2.3. Viešojo intereso agentai	29
3. Viešasis interesas administracinėje teisėje	32
3.1. Viešasis interesas ir administracinė teisė	32
3.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylų susijusių su viešuoju interesu analizė	35
3.2.1. Bylos, kuriose dalyvauja fiziniai asmenys ir nevyriausybinių organizacijų ginančios viešąjį interesą.....	36
3.2.2. Bylos, kuriose dalyvauja prokuroras ginantis viešąjį interesą. Prokuroro ir kitų valstybinių institucijų santykis ginant viešąjį interesą	47
3.3. Viešojo intereso gynimo reglamentavimo problema Lietuvos teisės aktuose	53
IŠVADOS.....	56
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	59
SANTRAUKA	72
SUMMARY	73
Priedas Nr. 1	74
Priedas Nr. 2	77

IVADAS

Tyrimo problema. Viešasis interesas yra itin sudėtinga socialinė kategorija. Dažnai viešasis interesas tarsi suvokiamas intuityviai, manytina, kad tai susiję su tuo, jog viešojo intereso sąvoka yra ne tik teisinė kategorija. Gana dažnai viešasis interesas suvokiamas kaip priešprieša privačiam interesui, tačiau kuomet atsiranda būtinybė įvertinti konkrečią situaciją bei įvardinti kuris interesas yra privatus, o kuris viešas, tampa akivaizdu, kad tokia interesų atskirtis nėra itin ryški, o kartais riba tarp jų tarsi išvis išnyksta.

Vieningo viešojo intereso apibrėžimo nepateikia nei teisės specialistai, nei teismų praktika. Teisės teoretikams nepriejus bendros nuomonės kas laikytina viešuoju interesu, dažniausiai yra apsiribojama konstatavimu, kad viešasis interesas yra dinamiškas ir kinta, tad neįmanoma pateikti viešojo intereso apibrėžimo. Teismas kiekvienu konkrečiu atveju, turi *ad hoc* nustatyti viešojo intereso buvimo faktą. Patys teismai, dažniausiai vartoja Konstitucinio Teismo nutarimuose pateiktus išaiškinimus, kurie yra gana abstraktūs, nesiekdami sukonkretinti viešojo intereso apibrėžimo. Pažymėtina, kad Lietuvos teisės aktuose viešojo intereso sąvoka vartojama daugiau nei dvidešimtyje įstatymų, tačiau iki 2014 metų, tik vienas iš jų – Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje, pateikė viešojo intereso apibrėžimą, tiesa, tik savo reguliuojamų santykių srityje.

Viešojo intereso sąvokos neapibrėžtumas susijęs su keletu problemų. Pirmiausia, toks sąvokos neapibrėžtumas, įstatymu nustatytų požymių ir kriterijų, kuriais remiantis būtų galima atpažinti viešąjį interesą nebuvimas, skatina teisinės sistemos netikrumą, apsunkina tiek teismų, tiek subjektų atsakingų už viešojo intereso apsaugą darbą. Nors įvairiuose įstatymuose yra numatyta teisės subjektų teisė ginti viešąjį interesą, tačiau praktiškai ši teisė yra apribota, numatant konkrečius subjektus, aplinkybes, kuomet galima kreiptis į teismą tikintis apginti viešąjį interesą. Nesant sąvokos apibrėžtumo, asmenys kreipdamiesi į institucijas dėl viešojo intereso gynimo, negali būti tikri, ar jų bandomas apsaugoti interesas bus pripažintas viešuoju ar ne, o tai yra svarbu, kadangi intereso pripažinimas viešuoju, susijęs tiek su subjektų galimybės kreiptis į teismą ribojimu, tiek su kitais procesiniais skirtumais lyginant viešojo ir privataus intereso gynimo specifiką. Taigi, vykstant spartiems visuomenės pokyčiams, keičiantis socialinei aplinkai, viešojo intereso sampratos, subjekto bei objekto supratimo ir vertinimo problemos yra itin svarbios.

Temos aktualumas. Šios temos aktualumas susijęs su tuo, jog keičiantis bendrai vertybių

sampratai ir visuomenei pereinant į vertybinę sistemą žmogus - visuomenė - valstybė, santykis tarp šių vertybinių orientacijų tapo neaiškus, kas ypač pasireiškia teisinėje praktikoje. Įstatymų leidėjui tenka užduotis nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų viešojo intereso apsaugą, atsakyti į klausimą, kokias procedūras reikia nustatyti, kad būtų užtikrintas efektyvus viešojo intereso gynimo mechanizmas. Pažymėtina, kad teismų praktika, kuomet bandoma ginti viešąjį interesą teismuose tik gausėja, o mokslininkų darbų, kurie analizuotų viešąjį interesą, kaip teisės saugomą kategoriją Lietuvoje, nėra gausu. Mokslininkų požiūris į viešąjį interesą yra skirtingas, o, esant dabartinei situacijai, kuomet įstatymai nenumato nei viešojo intereso sąvokos, nei požymių, atsakomybė už viešojo intereso gynimą tarsi paliekama teismams, kurie savo praktika formuoja viešojo intereso sampratą. Manytumėme, kad ir toliau vystantis visuomenei, sudėtingėjant teisiniams santykiams viešojo intereso analizės poreikis tik augs.

Tyrimo šaltiniai. Pagrindiniai šaltiniai naudojami magistro baigiamajame darbe yra Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos ir kt. įstatymai. Siekiant kuo išsamiau išanalizuoti pasirinktą temą tiriama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bei Europos Teisingumo Teismo praktika, didžiausią dėmesį sutelkiant į paskutiniųjų metų teismų veiklą (šiam tikslui ištirtos 458 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys priimtose 2013 metais, kuriuose vartojama viešojo intereso sąvoka). Magistrinio darbo temai atskleisti panaudoti mokslininkų darbai, iš kurių reikšmingiausi – U. Trumpulio, E. Krivkos, J. Gumbio, A. Mackonio, J. Paužaitės - Kulvinskienės. Darbai taip pat reikšmingi užsienio autorių – V. V. Subochev, F. J. Sorauf, A. V. Kriazhkov ir A.A. Mohov darbai.

Darbo tikslas. Atskleisti teisės subjektų teisės ginti viešąjį interesą įgyvendinimo problemas administracinės teisės reguliuojamoje srityje Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti viešojo intereso sąvokos vartojimo problemas;
2. Nustatyti ir išanalizuoti teisės subjektų galinčių ginti viešąjį interesą administraciniuose teismuose ratą;
3. Atskleisti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos teises nuostatas teisės subjektams ginant viešąjį interesą administraciniuose teismuose;
4. Teoriniu, įstatymų įgyvendinimo požiūriu, įvertinti viešojo intereso gynimą

administraciniuose teismuose.

Tyrimo objektas. Administracinės teisės subjektų teisės ginti viešąjį interesą.

Tyrimo dalykas. Viešojo intereso sąvokos reikšmė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje.

Hipotezės iškėlimas. Teisinis reglamentavimas neužtikrina viešojo intereso gynimo tikslų įgyvendinimo Lietuvos administraciniuose teismuose.

Darbo struktūra. Pirmojoje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojama viešojo intereso sąvokos problema, intereso ir teisės santykis, viešo ir privataus intereso sąsajų problemos. Aptariamos mokslininkų pozicijos dėl viešojo intereso sąvokos apibrėžimo galimybės. Konstatuojama, kad šiai dienai nei teisės aktai, nei teisės mokslininkai nepateikia vieningo viešojo intereso sąvokos apibrėžimo, įvardinami tokios situacijos motyvai.

Antrojoje dalyje, vadovaujantis dr. I. Deviatnikovaitės pateiktais viešojo intereso struktūriniais požymiais – intereso subjektai, objektas, agentai, kiekvienas iš šių požymių aptiriamas atskirai. Pristatomi viešojo intereso subjektai, aptariami Konstitucinio ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismų sprendimai, kuriuose įvardinami objektai pripažinti saugotinais, remiantis viešojo interesu. Aptariami viešojo intereso gynimo agentai, juos suskirstant į dvi grupes pagal turimus įgaliojimus, t.y. subjektus turinčius teisę tiesiogiai kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo ir tokios teisės neturinčius.

Trečioji dalis, daugiausiai skirta pristatyti šio darbo autoriaus atlikto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos tyrimui. Analizuojama teismo praktika bylose, kuriose fiziniai asmenys, nevyriausybinės ir vyriausybinės organizacijos, prokurorai siekia apginti viešąjį interesą. Nustatomos administracinės teisės subjektams kylančios problemos, ginant viešąjį interesą administraciniuose teismuose.

Galiausiai pristatomi, mūsų nuomone, vieni iš esminių Lietuvos teisės aktų pokyčių, nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iki šių dienų, kuriais buvo padėti pamatai viešojo intereso gynimui teismuose užtikrinimui, taip siekiant įvertinti kaip Lietuva skatina viešojo intereso gynimą administraciniuose teismuose.

Tyrimo metodai. Šio magistrinio darbo tikslui pasiekti naudojami mokslinės literatūros ir teisinių dokumentų analizės, lyginamasis bei apibendrinimo metodai.

Mokslinės literatūros analizės metodas. Remiantis šiuo metodu siekiama išanalizuoti teisės specialistų požiūrius į viešojo intereso sampratą bei viešojo intereso sąvokos apibrėžtumo galimybes.

Teisinių dokumentų analizės metodas. Šiuo metodu analizuojami Lietuvos Respublikoje galiojantys teisės aktai, kurie susiję su viešojo intereso gynimo reglamentavimu.

Lyginamasis metodas. Šis metodas naudojamas siekiant įvertinti kaip veikia Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais veikimą Lietuvoje. Lyginama Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika.

Apibendrinimo metodas. Šiuo metodu siekiama apibendrinti naudotą literatūrą, įvertinti atlikto tyrimo rezultatus bei pateikti išvadas.

1. VIEŠOJO INTERESO SĄVOKA

Išgirdus terminą viešasis interesas, jo prasmė tarsi suvokiama intuityviai. Atrodo, kad kiekvienas žmogus mano žinąs, kas yra viešasis interesas, o apie tai, kad galbūt tai ne visai tiesa, supranta tik tuomet, kai prireikia įvardinti konkrečias vertybes ar situacijas, kuriose jų manymu viešasis interesas ne tik egzistuoja, bet ir turėtų būti ginamas valstybės institucijų. Manytina, kad tokia situacija susidarė dėl itin painaus atskyrimo, tarp to, kas turėtų būti laikoma viešuoju ir to, kas privačiu interesu. Šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame itin glaudūs socialiniai saitai, vyrauja globalizaciniai procesai, atskirtis tarp to, kas naudinga visiems ir kas naudinga tik kažkokiam konkrečiam subjektui dažnai susipina. Būtent dėl to, siekiant išanalizuoti, kaip viešasis interesas pasireiškia administracinėje teisėje, šį darbą skaidysime į dalis ir pradėsime jį nuo viešojo intereso sąvokos analizės.

1.1. Interesas ir teisė

Intereso kategorija yra viena iš pagrindinių sociologinių ir teisinių kategorijų, kuri atskleidžia ryšio esmę tarp objektyvių socialinių dėsningumų ir žmonių veiksmų. Būtent interesai nukreipia subjekto veiklą, formuoja jo veiksmų ir socialinės elgsenos motyvus.

Lingvistiniu požiūriu interesas (lot. *interesse* - dalyvauti)¹ suprantamas kaip tikslas, siekimas, reikalas² arba svarbus, rūpimas dalykas; reikalas, nauda; susidomėjimas.³ Intereso sąvoka taip pat vartojama ir kitose mokslo srityse, tokiose kaip ekonomika, filosofija, sociologija ir kt. Literatūroje galima rasti nemažai intereso apibrėžimų, pavyzdžiui: „interesas – tai, kas veda į subjekto gerovę;“⁴ interesas – asmens ar grupės nauda.⁵ Dr. Egidijus Krivka nurodo, kad „interesas yra kintantis

¹ Kvietkauskas V., et al. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. p. 216.

² *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008 [žiūrėta 2013-06-17]. <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.

³ *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006 [žiūrėta 2013-06-17]. <<http://dz.lki.lt/search/>>.

⁴ Spicker P. *Principles of Social Welfare: An introduction to thinking about the welfare state*. London: Routledge, 1988, p. 8. Cituota iš: Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. p. 32.

⁵ *Oxford dictionary* [interaktyvus]. Oxford University Press [žiūrėta 2013-06-17]. <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/interest?q=interest>>.

visuomeninių santykių sistemos elementas.“⁶ Tokią poziciją palaiko nemažai kitų teisės mokslininkų Lietuvoje (A. Mackonis, A. Andruškevičius⁷ ir kt.). Kaip teigia N. M. Musaev, „be interesų kategorijos analizės negalima tikėtis sėkmingo teisės mechanizmo tyrinėjimo, kaip jo bendrojo poveikio visuomeniniams santykiams, taip pat ir atskirojo individo poelgiams.“⁸ Galima sakyti, jog interesų kategorija sukurta pažymėti realias socialinių ir individualių veiksmų priežastis.

Dažnai tarp sąvokų teisė ir interesas dedamas lygybės simbolis. Nuo pačios teisės, kaip visuotinai pripažįstamo reiškinių formavimosi pradžios, teisė buvo siejama su tam tikrais interesais, dažniausiai tam tikros žmonių grupės. Beveik visos išvystytos teisės teorijos, kuriose aiškinama teisės sąvoka, teisę sieja ne su kuo kitu, o būtent su vienokiu ar kitokiu interesu. Prof. dr. A. Vaišvila savo knygoje pristatydamas įvairias teisės sampratas leidžia palyginti skirtingų teorijų teisės suvokimą įvairiais laikotarpiais. Pavyzdžiui, teologinėje teisės kilmės teorijoje, teisė - „*dieviškojo intereso* pavertimas elgesio taisykle;“⁹ nepozityvistinės teisės sampratos šalininkai teisę siejo su „*istoriniais žmonių interesais*;“¹⁰ vėliau atsiradusios vadinamosios „prievartos“ teorijos šalininkai teisę siejo su tam tikros *stipresnės visuomenės grupės interesais*; galiausiai susiformavo vadinamosios kompromiso teorijos, kurios kūrėjai teisę kildino iš priešingų interesų kompromiso ir ją suvokė kaip „*skirtingų socialinių grupių interesų kompromisinio derinimo rezultatą*.“¹¹ Kalbant apie dabartinius laikus paminėtinas prof. dr. A. Vaišvilos teisės apibrėžimas, pagal kurį teisė susiejama su „įsisąmonintais žmonių interesais.“ Mokslininkas formuoja tokį teisės apibrėžimą: „teisė – *socialinis interesas*, paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta žmonių elgesiui norminti, priešingiems interesams derinti.“¹² Ir nors intereso prigimtis negali būti išaiškinta vienodai bei pagal situaciją gali būti suprantama skirtingai, tai, kaip suprantamas interesas, yra labai svarbu siekiant teisę padaryti ne dirbtinę ir primestą, o pripažįstamą ir vertinamą.

Taigi darytina išvada, kad teisė yra neatskiriama nuo intereso, nes teisės atsiradimas siejamas su grupėje ar visuomenėje susiformavusių vertybių apsauga, o tai ir yra, tam tikros grupės,

⁶ Krivka, E. Intereso problema civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 5 (95). p. 25-38.

⁷ A. Andruškevičius teigia, kad „viešojo intereso sampratą pateikti gali būti sudėtinga dar ir todėl, kad industrializacija, šiuolaikinės technologijos ir kiti veiksniai lemia sparčią visuomenės kaitą, prioritetai pradeda labai skirtis, tada ilgainiui gali keistis ne tik viešojo intereso samprata, bet ir jo apimtis esant konkrečioms teisiniams santykiams.“ Andruškevičius, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutai, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: Registrų centras, 2008. p. 270.

⁸ Musaev, N. M. Ponjatie interesa, ego vidy i sootnoshenie publichnogo i chastnogo interesa [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-27]. <[http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/9999-0195_West_pravo_2000_1\(2\)/19.pdf](http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/9999-0195_West_pravo_2000_1(2)/19.pdf)>.

⁹ Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004. p. 70.

¹⁰ *Ibid.*, p. 82.

¹¹ *Ibid.*, p. 89.

¹² *Ibid.*, p. 63.

kurioje ši vertybė pripažįstama, interesas. Konkretaus intereso išskyrimas suponuoja būtinybę jį ginti ir jei tokį interesą pripažįsta didesnioji visuomenės dalis, atsiranda prielaidos tokiam interesui ilgainiui virsti teisės saugoma vertybe.

Siekiant apie interesus kalbėti toliau, norėtumėme pažymėti, kad ne visi interesai patenka į mūsų tiriamą sritį, kadangi ne visus interesus galima laikyti teisiniais, o šis darbas skirtas išimtinai tik teisinių interesų analizei konkrečioje teisės srityje – administracinėje teisėje.

Dr. E. Krivka teisinį interesą apibrėžia taip: „teisinis interesas – tai objektyviai egzistuojantis teisės saugomas ir teisės saugos institucijų ginamas socialinis poreikis, kurį suformuoja socialinės sąlygos ir kuris patenkinamas teisinėmis priemonėmis.“¹³ Įdomu tai, kad analizuojant dr. U. Trumpulio disertaciją tema „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“, šis mokslininkas analizuoja poreikio ir intereso santykį, kitaip tariant jų nesutapatina, o daro atskyrimą tarp šių kategorijų. Pasak šio mokslininko, poreikis ir interesas vienas su kitu glaudžiai susijęs, vienas kitą sąlygoje, tačiau šios sąvokos negali būti laikomos sinonimais. U. Trumpulis interesą apibrėžia „kaip įsisąmonintą būtinybę patenkinti poreikį. Taigi konkretus gėris, kuriuo gali būti patenkinti asmens poreikiai, yra įgyjamas asmeniui realizuojant interesus“.¹⁴ Pasak šio mokslininko: „teisinis interesas - teisės saugomas ir ginamas subjekto sąmoningas siekis naudojantis teisinėmis priemonėmis įgyti objektyviai egzistuojantį, poreikį patenkinti galintį gėrį (vertybę).“¹⁵ Taip pat U. Trumpulis teigia, jog: „valdžios institucijos privalo rinkti bei analizuoti informaciją susijusią su skirtingų individų, grupių poreikiais bei interesais tam, kad būtų didinama individų, jų grupių, visos visuomenės interesų įgyvendinimo ir apsaugos lygis.“¹⁶ Taigi darytina išvada, kad teisė yra neatskiriama nuo intereso, nes teisės atsiradimas siejamas su grupėje ar visuomenėje susiformavusių vertybių apsauga, o tai ir yra, tam tikros grupės, kurioje ši vertybė pripažįstama, interesas. Konkretaus intereso išskyrimas suponuoja būtinybę jį ginti ir jei tokį interesą pripažįsta didesnioji visuomenės dalis, atsiranda prielaidos tokiam interesui ilgainiui virsti teisės saugoma vertybe, o teisės mechanizmas skirtas padėti užtikrinti pripažintų interesų apsaugą ir gynybą.

¹³ Krivka, E., *supra* note 6, p. 28.

¹⁴ Subochey, V.V. Zakonnye interesy. Cituota iš: Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. p. 125.

¹⁵ Trumpulis, U. Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 2 (6). p. 123-137.

¹⁶ Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. p. 95.

1.2. Viešojo ir privataus intereso santykis

Diskusijos dėl viešo ir privataus intereso atskyrimo vyksta nuolatos. Kaip pažymi prof. dr. B. Pranevičienė, pačioje „sąvokoje „viešasis interesas“ glūdi tam tikras prieštaravimas, kadangi „intereso“ sąvokoje slypi individualistinis elementas, nes „interesas“ iš esmės nusako tai, ko geidžia įvairūs žmonės. Tuo tarpu sąvoka „viešasis“ nurodo tam tikrą kolektyvinę visumą.“¹⁷ Šiuo klausimu galima išskirti dvi mokslininkų nuomones. Vieni mokslininkai teigia, kad kategorija viešasis interesas yra netiksli, nes iš esmės jokio viešojo intereso nėra, o yra tik privatus, kadangi visi asmenų interesai, kurie yra teisėti tuo pačiu yra ir vieši. Žymus tarpukario Lietuvos teisininkas Petras Leonas rašė, jog „interesų turi tik atskiri asmenys, nes tik jie yra realios visuomenės dalys. Viešasis interesas yra privačių interesų sujungimas, todėl galima sakyti, kad teisė saugo tik atskirų žmonių interesus.“¹⁸ Kita grupė mokslininkų teigia priešingai, jog „jei laikysimės nuostatos, jog asmuo yra pirmesnis nei valstybė, jog valstybė egzistuoja ir veikia žmogaus labui, tuomet ir pavienio žmogaus atžvilgiu vykstantys procesai [...], gali būti laikomi nebe privačiu to žmogaus interesu, bet iš esmės – viešu interesu.“¹⁹ D. Žilinskas tai sieja su valstybės funkcijomis, pagal jį: „valstybė tarnauja ne kiekvienam asmeniškai, o visiems savo piliečiams kartu“.²⁰ Sutinkame su tuo, jog toks vertinimas naikina skirtumus tarp administracinio ir civilinio teisinio reguliavimo²¹ bei manome, kad toks išaiškinimas neatsižvelgiant į tai ar jis teisingas, ar ne, praktikoje sukeltų tik nepatogumus ir dėl to gali egzistuoti tik teoriniu lygmeniu. Tuo tarpu pirmasis santykio vertinimas, mūsų nuomone, šiam laikotarpiui yra tikslingesnis ir atspindi dabartinę vertybių sistemą - žmogus, visuomenė, valstybė, tačiau kvestionuotinas pasakymas, kad „viešasis interesas yra privačių interesų *sujungimas*“. Viešąjį interesą suvokiant kaip atskirų interesų sujungimą, išeitų, kad viešasis interesas, tai privačių interesų suma, tačiau kyla abejonių, ar tikrai šiuo atveju galima pritaikyti formulę $1/n + 1/n = 1$. Mums atrodo kvestionuotina viešojo intereso dalyba apskritai, nes tuomet vėl grįžtama prie to kaip suvokiama visuomenė, t.y. ar visuomenė tai vienetas (teorinė sąvoka), ar visuomenė realus subjektas, atskirų individų suma.

¹⁷ Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracinės kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidyklos centras, 2003. p. 28.

¹⁸ Leonas, P. Teisės enciklopedija. Kaunas, 1931. p. 157.

¹⁹ Pranevičienė, B., *op. cit.*, p. 28.

²⁰ Žilinskas, D. Ar lipsime į medį iš viršaus? Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos klausimai. *Justitia*. 2000, 1. p. 35-37.

²¹ Pranevičienė, B., *op. cit.*, p. 28.

Pati sąvoka „viešasis interesas“ sudaryta iš žodžių junginio – viešas ir interesas. Aiškinantis šias sąvokas lingvistiniu būdu, viešasis interesas būtų suprantamas kaip visiems skirtas tikslas (viešasis - visiems skirtas, visuomenės naudojamas,²² interesas - tikslas, siekimas, reikalas.)²³ Toks išaiškinimas yra per daug abstraktus ir sunkiai įsivaizduojamas praktikoje, ypač teisinėje. Tai, kad šią sąvoką sudaro du iš esmės labai abstraktūs ir vieningos sąvokos bei suvokimo neturintys elementai sukelia problemas siekiant pateikti vieną priimtina apibrėžimą teisės moksle, tačiau šios sąvokos apibrėžimus pateikia nemažai kitų mokslo šakų, tokių kaip politologija, filosofija, sociologija ir kt., pavyzdžiui: politologijoje viešasis interesas suprantamas kaip kiekvieno asmens (asmenų) interesas, susijęs su visuomenės gerove, stabilumu, saugumu ir pastoviu vystymusi;²⁴ sociologijoje – viešasis interesas susijęs su idealiu standartu, kurio siekia valstybės institucijos, arba taisyklių, kurias nustato dauguma, išraiška.²⁵ Teisinių terminų žodynas pateikia tokį viešojo intereso apibrėžimą: viešasis interesas – bendrasis gėris ir teisės, kurias pripažįsta visuomenė ir kurios yra ginamos bei remiamos.²⁶ Visgi visos šios sąvokos nėra pakankamai tikslios, kadangi jose vartojamos sąvokos, kurios yra nemažiau prieštaringos ir neaiškos, tad siekiant atskleisti kas laikytina viešuoju interesu, pirmiausia dar tektų išsiaiškinti sąvokas vartojamas apibrėžimuose.

1939 m. P. Vilutis savo knygoje *Administracinė teisė* rašė, kad „yra tokie žmonių reikalai, kurie gali būti patenkinti tik visų bendromis pastangomis. Valstybės, kaip politiniai organizuoto socialinio junginio, uždaviniai ir yra tenkinti bendruosius žmonių – to socialinio junginio narių – reikalus, rūpintis bendraisiais interesais.“²⁷ Taigi apie viešuosius, arba kaip juos vadino P. Vilutis bendruosius interesus Lietuvoje jau buvo kalbama XX a. pradžioje. Kaip bendrųjų interesų pavyzdžius, jis pateikė švietimą, susisiekimą, sveikatos apsaugą, saugumą ir kt. J. E. Lane teigia, jog „interesai yra vieši ne todėl, kad dauguma taip mano, bet todėl, kad kiekvienas norėtų, kad valstybė vadovautųsi būtent šiais interesais, dėl to, kad jie yra racionalūs arba visų pripažįstami.“²⁸

Be mūsų jau minėtų viešojo intereso ir bendrojo intereso sąvokų, egzistuoja daug kitų, kurios suprantamos kaip viešojo intereso sinonimai. Galima išskirti tokias sąvokas kaip: „visuomenės

²² Lietuvių kalbos žodynas, *supra* note 2.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Slovari i enciklopedij na akademike* [interaktyvus]. Akademik, 2013 [žiūrėta 2013-11-01]. <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/>>.

²⁵ David, L. S. *International encyclopedia of the Social Sciences*. New York: The Macmillan Company and The Free Press; London: Collier Macmillan, 1972. p. 172.

²⁶ *The FindLaw Legal Dictionary* [interaktyvus]. FindLaw, 2013 [žiūrėta 2013-11-01]. <<http://dictionary.findlaw.com/definition/interest.html>>.

²⁷ Vilutis, P. *Administracinė teisė. Bendroji dalis*. Kaunas: VDU Teisės fakultetas, 1939, p. 7.

²⁸ Lane, J. E. *Viešasis sektorius*. Vilnius: Margi raštai, 2001. P. 18. Cituota iš: Pranevičienė, B., *supra* note 17, p. 30.

interesai“, „visuomeninis gėris“, „valstybės interesas“, „visuomenės gerovė“, „bendrasis gėris“ ir t.t. Analizuojant Lietuvos Respublikos Konstituciją (toliau – LR Konstitucija), galima pastebėti, kad terminas „viešasis interesas“ ir netgi „bendrasis gėris (interesas)“ nėra vartojamos. Tik LR Konstitucijos 118 str. kalba apie tai, kad „Prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus.“²⁹ Dėl šios priežasties, svarbu įsisavinti, kokiais dar terminais gali būti apibūdinami savo turiniu tariamai tapačios sąvokos. Įdomu tai, kad minėtame Konstitucijos straipsnyje atskirai išskiriamas „valstybės interesas“, kas aiškinant LR Konstituciją lingvistiniu požiūriu reikštų, jog valstybės ir visuomenės interesai nėra tapatūs. Mes manome, kad sveikoje demokratiškoje valstybėje (visuomenėje) šie terminai turėtų reikšti tuos pačius interesus ir neturėtų būti priešinami, o būtent suprantami, kaip saugantys tas pačias visuomenės vertybes.

Norėtusi paminėti, kad ir kitų šalių konstitucijose naudojamas ne vien viešojo intereso terminas, pavyzdžiui: Estijos Respublikos Konstitucijos 32 straipsnyje vartojami terminai „bendrasis gėris“ bei „visuomeninis interesas“³⁰. Tačiau lietuvių literatūroje bei oficialiame vertime anglų kalba galima surasti netikslų, t.y. nepažodinį šio straipsnio vertimą, pagal kurį vartojamas terminas „public interest“ arba lietuviškai viešasis interesas.³¹ Toks neatitikimas greičiausiai susiformavo dėl to, kad anglų kalboje vartojamas terminas „public“, yra daugiareikšmis, o teisiniame kontekste gali būti suprantamas tiek kaip „visuomeninis“, tiek kaip „valstybinis“.³² Dėl sąvokų „bendrasis gėris“ bei „visuomeninis gėris“ norėtusi pažymėti, kad nors jos vartojamos, kaip viešojo intereso sinonimai, tačiau iš esmės negali būti laikomos tapačiomis, kadangi, kaip pabrėžia dr. U. Trumpulis „interesas negali būti tapatinamas su pačiu gėriu (vertybe), kadangi reiškinių dalis negali sutapti su pačiu reiškiniu kaip visuma. Interesas skirtas pasiekti tam tikrą gėrį, o ne pats gėris (vertybė).“³³ Siekiant teisinio aiškumo principo tikslų įgyvendinimo, manytumėme, jog būtų tikslinga vartojami tik vieną terminą – „viešasis interesas“.

Kai kurie autoriai teigia, kad negali būti visiems bendra vertybė (visiems bendras interesas). Tam pagrįsti dažnai naudojamosi ekonomisto K. J. Arrow teorema, kuri remiantis matematika bei logika, leidžia padaryti išvadą, kad „neįmanomas tam tikras viešojo intereso išskyrimas, kuriam

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

³⁰ Eesti Vabariigi põhiseadus [interaktyvus]. *Riigi Teatajas*, 1992 [žiūrėta 2013-12-21]. <<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>>.

³¹ Punelis, V. Viešojo intereso sąvoka, jos vartojimas ES valstybių ir ES teisės aktuose, viešojo intereso gynimas [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-11-01] <http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-pr=7992&p_d=111930&p_k=1.html>.

³² Oxford dictionary, *supra* note 5.

³³ Trumpulis, U. *supra* note 16, p. 29.

pritarę visi be išimties visuomenės nariai.”³⁴ Siekiant ją pagrįsti praktiniais pavyzdžiais teigiama, kad visi žmonės turi savų interesų, kurie negali sutapti, ir tą parodo situacijos, kuomet vieni visuomenės nariai kėsina į kitų narių (valstybės) saugomus interesus, t.y. gyvybę, sveikatą, turtą ir t.t. Tačiau mes manome, kad būtent tai, jog kalba eina apie kėsinamąsi į kažkokį objektą, reiškia, jog tas objektas yra vertybė, tad belieka atsakyti į klausimą ar visiems. Dr. A. Mackonis teigia, kad „visi asmenys vadovaujasi skirtingomis vertybėmis, siekia patenkinti skirtingus asmeninius norus ir poreikius, tikslus. Atskirų asmenų ar jų grupių interesai nėra tarpusavyje palyginami.” Manome, jog tai, kad asmenys vadovaujasi skirtingomis vertybėmis nereiškia, kad jų vertybės skirtingos, tiesiog konkretus subjektas, konkrečiai vertybei suteikia tam tikrą eilę, t.y. nusistato savo vertybių hierarchiją. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, jog tam tikros vertybės yra laikomos pamatinėmis, kaip pavyzdžiui: gyvybė, sveikata, nuosavybė, saugumas ir kt., kurios yra vertybės kiekvienam individui, t.y. niekas nenori sirgti, niekas nenori, jog iš jo be priežasties paimtų turtą, visi nori jaustis saugūs ir niekas nenori, kad iš jo būtų atimta gyvybė, nepriklausomai nuo to, ar konkretus asmuo pažeidžia kitų asmenų vertybes ar ne (kitai tariant, vėgis nenori, kad iš jo vogtų, o žudikas, kad jį nužudytų).

Taigi, akivaizdu, kad apibrėžti viešojo intereso sąvoka yra itin sudėtinga, nes joje susijungia dvi visiškai skirtingos kategorijos, į kurias žvelgiant (net į kiekvieną atskirai) susiduriama su aiškumo, apibrėžtumo trūkumu. Taip pat yra kvestionuojama, ar apskritai galima viešojo intereso teisinė kategorija, tačiau jeigu viešojo intereso egzistavimas pripažįstamas, kyla privataus ir viešo intereso atskyrimo poreikis.

Dėl termino „privatus interesas“ apibrėžimo, atrodytų, jog daug ginčų kilti neturėtų. Privatus interesas – supratamas, kaip tai, kas naudinga konkrečiam asmeniui. Manytina, kad taip yra todėl, kad iš esmės pats interesas yra suvokiamas kaip individualus, tai yra siejamas su asmeniu, būtent dėl to, didelės priešpriešos tarp žodžių privatus ir interesas regis neįkyla. Visgi, intereso susiejimas su asmeniu, kaip vienetu yra netikslus, nes kaip matyti iš teismų praktikos, privatus interesas gali apginti keleto asmenų teises. Kalbėti apie privatų interesą yra paprasčiau dar ir dėl to, kad privatus asmuo, tai kiekvienas subjektas - žmogus, kurį mes žinome realiai egzistuojant, tuo tarpu visuomenė, kaip pažymi dr. A. Mackonis yra teorinė sąvoka - „visuomenės bendrąją prasme, niekas nėra stebėjęs. Viskas, kas buvo stebėta - atskiri žmonės. Išvados apie visuomenę daromos niekaip kitaip, kaip tik stebint, matuojant ir aiškinant atskirus ar sugrupuotus individus ir jų

³⁴ Mackonis, A. *Individualistinė viešojo intereso sąvokos turinio analizė*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012, p. 80.

veiksmus.”³⁵ Atsižvelgiant, į tai, jog visuomenė yra sudaryta iš atskirų individų, ir kurios mes niekaip negalime pamatuoti ar paliesti, sudaro prielaidas kilti klausimui ar tikrai galima kalbėti apie ją kaip apie subjektą turintį savo apibrėžtus interesus, jei pati visuomenė iš tiesų tėra „tam tikra tarpasmeninių santykių visuma.”³⁶

Norėtumėme paminėti prof. dr. A. Vaišvilos išsakytą nuomonę, kad šiuo metu, galėtų būti svarbus „atsisakymas atskirai kalbėti apie bendrąjį ir privatų interesus, jų ginti, o nagrinėti problemą kaip bendrojo ir privataus interesų vienybę, ir taip išvengti judėjimo nuo vieno kraštutinumo prie kito.”³⁷ Manytume, kad šis požiūris, teoriniu lygiu yra ne tik tikslingiausias, sukeliantis mažiausiai prieštaravimų, bet ir daugiausiai pagrįstas, nes kaip teigė R. von Ihering – „kas gina savo teisę, tas gina teisę apskritai“. Kitaip tariant, tiek viešo, tiek privataus intereso gynimas yra teisės gynimas, dėl to daryti takoskyrą tarp jų, bet jau demokratinėje teisinėje valstybėje nėra prasmės. Tačiau, toks interesų neatskyrimas, mūsų nuomone, galimas tik teoriniu, arba kitaip makro teisiniu lygmeniu. Prof. dr. B. Pranevičienė yra pažymėjusi, jog „principų lygmeniu derėtų išlaikyti viešojo ir privačiojo intereso skyrimą. Visuomenė ir viešosios galios viešąjį interesą privalo ginti ir skatinti, o kalbant apie privatųjį interesą, valstybė turi apsiriboti laisvės laidavimu“.³⁸ Be to, tai susiję su tam tikrais procesiniais skirtumais bylas nagrinėjant teismuose. Tačiau, net jei siektumėme atsisakyti viešojo intereso termino, kaip pažymi S. Moroni, „vis tiek turėtumėme spręsti lygiai tokias pat tik kitu pavadinimu įvardytas problemas.“³⁹

Kai kurie mokslininkai siekdami mažinti prieštaravimus tarp tokių sąvokų kaip viešas ir privatus interesus, bando viešąjį interesą tarsi siaurinti klasifikuojant jį pagal tam tikrus aspektus. Pavyzdžiui, viešasis interesus klasifikuojamas remiantis teritoriniu požymiu, į viešąjį ir lokalų interesą.⁴⁰ Tokiu būdu, viešasis interesus susiejamas su valstybės ir įvairių asmenų teisėmis, o lokalusis su savivaldybių, ar kitaip tariant konkretaus administracinio vieneto gyventojų interesais.

Kiti mokslininkai, viešą interesą bando sieti su konstitucinėmis normose, pavyzdžiui: prof. V. Mikelėnas teigia, kad tik „konstitucinių nuostatų ir teisės principų pažeidimą galima vertinti kaip viešajam interesui prieštaraujantį pažeidimą.“⁴¹ Taigi iš esmės profesorius daro ribą tarp to, kas laikytina viešuoju interesu (t. y. tai kas kyla iš konstitucijos nuostatų ir teisės principų), o kas ne,

³⁵ Mackonis, A. *supra* note 34, p. 77.

³⁶ Mackonis, A., *supra* note 34, p. 77.

³⁷ Vaišvila, A. *Bendrasis (viešas) interesus ir žmogaus teisės* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-04-03]. <http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-p_r=7992&p_d=111941&p_k=1.html>.

³⁸ Pranevičienė, B., *supra* note 17, p. 30.

³⁹ Mackonis, A., *supra* note 34, p. 81.

⁴⁰ Drakšas, R. *Viešojo intereso gynimas: praktika ir problemos*. Lietuvos Advokatūra. 2012, 4 (45). p. 3-5.

⁴¹ Mikelėnas, V. Quo vadis? Arba eksperimentuojame toliau. *Justitia*. 1999, 2. p. 13-17.

tačiau neanalizuoja tokios takoskyros atsižvelgiant į įstatymų hierarchiją, kitaip tariant į tai, kad įstatymuose yra detalizuojamos tos pačios konstitucijos nuostatos, į tai, kad nei vienas įstatymas negali jai prieštarauti, o įstatymuose dažnai įvardijami tie patys principai, kaip ir konstitucijoje. Dėl to manytume, kad laikantis požiūrio, kai viešasis interesas susiejamas tik su tiesioginėmis konstitucijos nuostatomis neatspindi šių laikų realijų ir yra plėtotinas.

Galima pastebėti, jog ribos tarp privataus ir viešo intereso šiuolaikiniame pasaulyje sparčiai kinta. Kaip pažymi V. Gečaitė – tradiciškai „viešosios teisės dalykas yra bendrieji (viešieji) interesai. [...] O privatinėje teisėje vyrauja orientacija tenkinti asmeninius, privačius, korporacinius interesus.“⁴² Tačiau autorė, tame pačiame darbe teigia, kad „pripažinti privatinėje teisėje ir civiliniame procese esant viešąjį interesą ir jį ginti yra būtinybė“. Taigi, šiuo laikotarpiu, „dėl visuomenėje glaudžiai susijusių ekonominių, socialinių bei politinių procesų yra sudėtinga identifikuoti viešąjį interesą ir nurodyti, kuo jis skiriasi nuo privataus intereso ar tam tikrų žmonių grupių interesų,“⁴³ skirtumas tarp viešųjų ir privačiųjų interesų yra neaiškus bei neturi konkrečių ribų.

1.3. Viešojo intereso sąvokos problema

Išanalizavus teisės mokslininkų darbus apie viešąjį interesą, galima išskirti keletą problemų susijusių su viešojo intereso samprata, pirma, tai vieningos sampratos, apibrėžimo nebuvimas, bei antra, viešojo intereso sąvokos kintamumas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) 1997 m. gegužės 6 d. nutarime yra pasisakęs, kad „viešuoju interesu laikytinas valstybės pripažintas ir teisės ginamas visuomeninis interesas, kurio įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų.“⁴⁴ Tai buvo vienas pirmųjų bandymų oficialiai apibrėžti kas laikytina viešuoju interesu. Vėliau Konstitucinis Teismas šį savo apibrėžimą dar patikslino ir nurodė, kad „viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris

⁴² Gečaitė, V. Viešojo intereso samprata civiliniame procese. *Justitia*. 2006, 2 (60). p. 60-71.

⁴³ Mackonis, A., *supra* note 34, p. 74.

⁴⁴ Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmos dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 40-977.

atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija“.⁴⁵ 2005 m. liepos 8 d. nutarime Teismas pasisakė, kad viena iš esminių viešojo intereso savybių – dinamiškumas ir kintamumas.⁴⁶ 2007 m. gegužės 15 d. nutarime Teismas nurodė, kad viešasis interesas yra „labai įvairus, todėl iš esmės neįmanoma a priori pasakyti, kokiose gyvenimo srityse [...] gali prireikti viešąjį interesą užtikrinti įsikišant viešosios valdžios institucijoms ar pareigūnams.“⁴⁷ Atsižvelgiant į tokias viešojo intereso savybes ir palaikydamas nuoseklią savo poziciją, Konstitucinis Teismas savo praktikoje pasisakė apie teismams kylančią pareigą ginti viešąjį interesą: „sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas.“⁴⁸ Kitaip tariant Konstitucinis Teismas įtvirtino visuotinai pripažįstama praktiką, kad apie tai ar egzistuoja viešasis interesas, ar ne, kiekvienu atveju turi nuspręsti bylą nagrinėjantis teismas, kadangi manoma, jog sąvokos įtvirtinimas teisės aktuose, jog yra netikslingas. Tokia praktika yra susiformavusi tiek nacionalinėje, tiek Europos Sąjungos (toliau – ES) bei atskirų užsienio valstybių teisinėse sistemose, t.y. teisė nuspręsti kas laikytina viešuoju interesu palikta teismams atsižvelgiant į konkrečią situaciją. Tačiau, tai nereiškia, kad pati sąvoka yra nevartojama teisės aktuose. Lietuvoje viešojo intereso sąvoką galima

⁴⁵ Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 m. redakcija) 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 "Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo", Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 "Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo" ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3957, atitaisymas - 2006.11.25, Nr.: 127, atitaisymas - 2006.12.16, Nr.: 137.

⁴⁶ Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl kultūros įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos“ (1995 m. birželio 13 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1320 „Dėl Lietuvos nepriklausomybės signatarų namų ir Lietuvos menininkų rūmų“ 1, 2.3 ir 2.4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 87-3274.

⁴⁷ Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 d. (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 54-2097.

⁴⁸ Ibid.

surasti daugiau nei dvidešimtyje įstatymų. Iš visų šių įstatymų galime išskirti Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymą (toliau – LR Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas), kuris iki pat 2014 metų buvo vieninteliu įstatymu pateikiančiu viešojo intereso sąvoką. Pagal jį, „viešieji interesai - visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai“⁴⁹. Taigi šis įstatymas apibrėžia viešąjį interesą, tiesa, tik įstatymo taikymo ribose. Taip pat pažymėtina, kad 2014 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos Teritorijų planavimo įstatymo (toliau – LR Teritorijų planavimo įstatymas) redakcija, kurioje įtvirtinti viešojo intereso teritorijų planavimo srityje kriterijai bei nurodoma, kad viešąjį interesą šio įstatymo ribose (teritorijų planavime) sudaro: „visuomenės gyvenimo kokybė, pagrįsta objektyviais visuomenės poreikiais ir ištekliais, nuosavybės teisių apsaugos prioritetu, investicijų skatinimu, nustatyta teritorijų planavimo, želdynų normomis, visuomenės sveikatos saugos reglamentais, kitais teisės aktuose nustatytais reikalavimais; kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, žemės ūkio naudmenų su derlinguoju dirvožemiu, miškų, žemės gelmių išteklių, kitų gamtos išteklių apsauga ir racionalus naudojimas, darnus kultūrinio kraštovaizdžio formavimas; valstybės ir savivaldybių funkcijoms ar teritorijų funkcionavimui reikalinga socialinė ar inžinerinė infrastruktūra, šių teritorijų plėtojimas; valstybei svarbūs projektai; visuomenės informavimas ir jos dalyvavimas priimant sprendimus.“⁵⁰ Kiti įstatymai viešojo intereso sąvokos apibrėžimo nepateikia. Tik iš dalies sutinkame su nuomone, kad „pateiki viešojo intereso sąvoką teisės aktuose yra sudėtinga ir neprasminga, nes visada liks tikimybė kokį nors atvejį pamiršti.“⁵¹ Pirma, viešojo intereso sąvoka gali būti pateikiama plačiąja prasme (taip kaip ją formuoja teismai), antra, kas mūsų nuomone, būtų dar naudingiau, ji gali būti pateikiama konkretaus teisės akto ribose, kaip yra padaryta mūsų minėtame LR Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje ar LR Teritorijų planavimo įstatymuose. Trečia, visiškai neapibrėžus kas laikytina viešuoju interesu (ypač tada, kai tai padaryti yra įmanoma, pavyzdžiui: kalbant apie viešuosius pirkimus, sveikatos apsaugą, pensijų sistemą) galima susidurti su situacija, kada viešųjų interesų suvokimas kis atsižvelgiant į ekonominę ar politinę valstybės situaciją, taip kurdamas teisės ir teisėtumo priešpriešą visuomenėje.

Spręsdamas bylas bei atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo išaiškinimus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) suformulavo tokį viešojo intereso apibrėžimą:

⁴⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 67-1659.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2391.

⁵¹ Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003. p. 250.

„viešasis interesas - tai, kas objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai.“⁵² Šis viešojo intereso apibrėžimas atkartojamas visuose vėlesniuose LVAT nutarimuose, kuriuose susiduriama su poreikiu pateikti viešojo intereso sąvoką. Šis apibrėžimas yra išskirtinis ir labai svarbus, nes viešąjį interesą tapatina ne tik su visa visuomene, bet ir su jos dalimi. Reiškia viešuoju interesu gali būti pripažinta ne vien tai, kas iš esmės vertinga visiems, kaip antai sveikatos apsauga, bet ir tai, kas vertinga kažkokiai nustytai žmonių grupei, pavyzdžiui, statybos normų laikymasis statant konkretų pastatą gali būti pripažįstamas kaip viešasis interesas, nors tai formaliai galėtų liesti tik aplinkinių vietų gyventojus. Paminėtinas Konstitucinio Teismo ir LVAT praktikos skirtumas - Konstitucini Teismas savo nutarimuose vis pildo viešojo intereso savybių sąrašą, tuo vis tikslindamas viešojo intereso apibrėžimą, tuo tarpu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje naudojasi tik vienu mūsų minėtų apibrėžimu ir jo netikslina kitaip kaip tik cituodamas Konstitucinio Teismo išaiškinimus. Svarbu tai, kad „teismai paprastai nebando konkrečiu atveju nustatyti viešojo intereso ribų, nurodytų kriterijų, kuriais remiantis buvo nustatytas viešasis interesas vienoje ar kitoje byloje,“⁵³ o tik konstatuoja viešojo intereso buvimo (nebuvo) faktą.

Teisės doktrinoje, galima surasti daug ir skirtingų viešojo intereso apibrėžimų. Dr. I. Deviatnikovaitė, pateikia tokį viešojo intereso apibrėžimą, pagal ją, „viešasis interesas - visuomenės narių pageidaujamas tarpusavio sąveikos principas, kuris leistų įgyvendinti savo interesus ir netrukdytų tai daryti kitiems.“ Taip pat ji išskiria daugiau viešojo intereso bruožų - „tai gėris, vertybė, kuri yra svarbi didžiajai visuomenės daliai (objektas); tos vertybės ar gėrio išsaugojimu, užtikrinimu turi rūpintis valstybė, t. y. valdžios įstaigos (atstovai ginantys viešąjį interesą).“⁵⁴ Norėtusi paminėti, jog kai kurie autoriai pateikia viešojo intereso apibrėžimą konkrečiose teisės srityse, pavyzdžiui: prof. dr. E. Monkevičius pateikia viešojo intereso apibrėžimą aplinkosaugos srityje, pagal jį, viešasis interesas aplinkosaugos santykiuose yra „Konstitucijos ir įstatymų saugomas visuomenės ar jos dalies interesas saugoti gamtinę aplinką nuo bet kokio žalingo ūkinės ar antropogeninės veiklos poveikio, išsaugoti ir atkurti gamtos išteklius ir taip užtikrinti visuomenės darnų vystymąsi, gyvenimo kokybę ir sveikatos apsaugą.“⁵⁵ Mūsų nuomone tokie apibrėžimai, kurie

⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A3-11/2004).

⁵³ Gečaitė, V., *supra* note 42.

⁵⁴ Deviatnikovaitė, I. *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 11-12.

⁵⁵ Monkevičius, E. Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčiuose. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 1 (1), p. 37-50.

viešąjį interesą apibrėžia konkrečioje srityje yra sveikintini, nes jais yra formuojami viešojo intereso bruožai, apibrėžiama, kokios vertybės ir kokių pagrindų yra saugotinos viešojo intereso gynimo pagalba.

Kita problema susijusi su viešojo intereso samprata – viešojo intereso kintamumas. Taip yra todėl, kad mes gyvename visuomenėje, kurioje vienu metu nuolatos bando dominuoti skirtingos visuomenės grupės ir kurioje socialiniai ir ekonominiai pokyčiai įvyksta per palyginti trumpą laiką, todėl vieno ar kito intereso dominavimas nuolatos kinta. Tačiau visgi, nors paprastai ir pripažįstama, kad viešasis interesas yra dinamiškas ir kinta, tačiau egzistuoja kelios teorijos, kurios galima sakyti, su tuo nesutiktų. Galime paminėti keletą jų. Pirmiausia išskiriama procedūrinė viešojo intereso koncepcija, pagal kurią viešasis interesas sutapatinamas su teisėtomis procedūromis. „Šiuo atveju, viešasis interesas suprantamas, kaip teisėtumo standartas, aksioma, kad sprendimai viešojo intereso labui, turi būti nustatytų procedūrų rezultatas.“⁵⁶ Šis požiūris yra labai abejotinas ir manytina per siauras. Mes sutinkame su dr. U. Trumpuliu, pagal kurį „tinkamas procesas ir jo principai yra pagrindas, kuriuo remiantis užtikrinimas viešojo intereso įtvirtinimas bei įgyvendinimas, nors ir nepakankamas viešajam interesui apibūdinti“.⁵⁷ Taigi, mes nesutinkame, kad tai kas yra teisėta (atlikta pagal nustatytas taisykles – procedūras ir įstatymus), galima laikyti atitinkančiu viešąjį interesą, kadangi įstatymai ir procedūros yra laikini, juos kuria tam tikra siaura visuomenės narių grupė, kuri ne visada siekia įtvirtinti tai, kas būtų naudinga visiems, o ne atskiriems visuomenės nariams.

Antroji teorija pagal kurią viešasis interesas yra nekintantis – tai bendrųjų vertybių viešojo intereso teorija.⁵⁸ Pagal ją, „viešuoju interesu laikoma tai, kas yra vertinga visiems arba bent plačiai pripažįstama kaip vertybė, t. y. bendra visiems vertybė.“⁵⁹ Dauguma mokslininkų palaikančių šią teoriją mano, kad tokia vertybė yra nekintanti, ir būtent dėl to, jiems nekyla problemų derinant viešuosius ir privačiuosius interesus, kadangi tai kas laikytina viešuoju interesu visada bus aukščiau, dėl to „konfliktai gali kilti tik tarp viešųjų interesų ir tik jie gali būti tarpusavyje derinami, o individualūs ar grupiniai interesai turi paklusti viešajam interesui.“⁶⁰ Daugelis mokslininkų, šios koncepcijos minusu įvardina viešojo intereso (pagal šią koncepciją) nekintamumą, tačiau ar iš tiesų

⁵⁶ Gumbis, J. Changes in social phenomena and their conceptualisation: international and national contexts. *Socialiniai mokslai*. 2006, 1 (51). p. 7-16.

⁵⁷ Trumpulis, U. Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 4(8). p. 217-231.

⁵⁸ Daugiau apie viešojo intereso koncepcijas žr. Gumbis J. Changes in social phenomena and their conceptualisation: international and national contexts. *Socialiniai mokslai*. 2006, 1 (51).

⁵⁹ Sorauf, F.J. The Public Interest Reconsidered. *The Journal of Politic*. 1957, 19(4). p. 616-639.

⁶⁰ Trumpulis, U., *supra* note 57, p. 225.

tai yra šios teorijos minusas, mums, kelia abejonių ir tai mes vėliau paanalizuosime plačiau. Visgi dažniau yra pripažįstama, kad viešasis interesas nėra statiškas.

Lietuvoje viešojo intereso teorijos dar nėra itin išplėtotos, kadangi nemažai mokslininkų nekvestionuoja apibrėžimų, kuriuos naudoja teismai ir kalbėdami apie viešąjį interesą tiesiog atkartoja teismų suformuluotą apibrėžimą, taip vengdami gilintis į galimas tokio apibrėžimo problemas, tuo vengdami rimčiau analizuoti viešojo intereso problematiką. Vis dėlto, mokslinė doktrina šiuo klausimu vis plečiasi.

Mūsų nuomone, tam tikros vertybės gali būti pripažintos bendromis, o šių vertybių apsauga ir gynimas yra visų bendras tikslas, kitaip tariant bendras - viešas interesas, būdingas visiems visuomenės nariams. Toks mūsų požiūris dalinai atspindi bendrųjų vertybių viešojo intereso koncepciją, kadangi mes viešąjį interesą susiejome su vertybėmis. Tačiau pagal minėtą koncepciją, vertybės yra statiškos, reiškia ir interesas yra nekintantis. Dėl intereso nekintamumo, mūsų pozicija yra šiek tiek kitokia. Manome, kad vertybės susiformuoja palaipsniui, o jų vertinimas yra susijęs su konkrečia situacija. Žiūrint plačiai, demokratinėse valstybėse tokių vertybių išreiškimas bus aiškus ir iš esmės nekintantis, pavyzdžiui: nuo Lietuvos Respublikos Konstitucijos priėmimo buvo įtvirtintos visiems bendros vertybės, principai, kurie nepaneigti iki šiol. Žinoma, laikotarpiu, kuomet Lietuva buvo Tarybų Sąjungos priklausinys, buvo bandoma tam tikras vertybes koreguoti, bet atsižvelgiant į tai, kad tai buvo daroma prievarta, vos atkūrus nepriklausomybę pamatinės vertybės (tokios, kaip mūsų paminėtos anksčiau) išliko. Iš to, galima daryti išvadą, kad kol Lietuva bus nepriklausoma demokratinė valstybė, bendros vertybės egzistuos visiems Lietuvoje gyvenantiems asmenims, o tuo pačiu egzistuos ir viešasis interesas, t.y. siekis tas vertybes apginti. Prof. dr. A. Urmonas, kalbėdamas apie viešojo intereso kaitą, nurodė, jog „viešasis interesas objektinės teisės lygmenyje yra makro lygmens, jis santykinai nėra kintantis. Kintamumo problema atsiranda mikrosantykiuose, todėl viešąjį interesą tenka įrodinėti.“ Taigi manytina, kad vertybė ir tuo pačiu interesas, kaip tos vertybės apsauga, bus nekintanti tam tikroje visuomenės santvarkoje, keičiantis visuomenės santvarkai, tikėtina vertybių (interesų) kaita, o problemos kylančios iš viešųjų interesų kaitos daugiausia pasireiškia, nagrinėjant konkrečius teisinius santykius, kuomet susiduria keli skirtingi interesai ir tenka spręsti šių interesų prioriteto ir santykio klausimą.

2. VIEŠOJO INTERESO STRUKTŪRINIAI POŽYMIAI

Dr. I. Deviatnikovaitė, kalbėdama apie viešąjį interesą ir siekdama suformuluoti viešojo intereso apibrėžimą, išskiria jam būdingus struktūrinius požymius - subjektą, objektą bei atstovą. Pagal ją, „viešojo intereso subjektas – žmonės, jų grupės, visuomenė; viešojo intereso objektas – tai gėris, gerovė, vertybė, kurią išsaugoti palaikyti reikia didžiajai visuomenės daliai; viešojo intereso atstovas – agentas, kuris gina, derina ir tenkina viešąjį interesą.“⁶¹ Manytume, kad siekiant toliau analizuoti viešojo intereso veiksnį administracinėje teisėje, naudinga pasinaudoti aukščiau minėtos teisės specialistės išskirtais struktūriniais požymiais ir apie kiekvieną iš jų pakalbėti atskirai.

2.1. Viešojo intereso subjektai

Kuomet kalbama apie viešojo intereso subjektus, pirmiausia reikėtų pažymėti, kad subjektas šiuo atveju suprantamas, kaip tas, kuriam priklausančią interesą galime laikyti viešuoju. Turbūt nekyla abejonių, kad kalbėti apie bet kokią interesą nebus galima, jei neidentifikuosime intereso subjekto. Dr. U. Trumpulis teigia, kad „viešojo intereso subjektų identifikavimas yra reikšmingas tuo, kad leidžia nustatyti, į kokių subjektų vertybių apsaugą turi būti nukreiptos administracinės teisės funkcinės galios, tuo pačiu tai yra pirmasis žingsnis ir į vertybinį analizuojamo intereso vertinimą.“⁶² Peržvelgus viešojo intereso sampratą, galime išskirti keletą subjektų, kurie gali būti identifikuojami, kaip viešojo intereso subjektai, tačiau, kaip pažymi dr. E. Klimas, „teisės moksle nėra vieningos nuomonės dėl to, kas yra viešojo intereso subjektas.“⁶³ Manytina, kad tokiam vieningos nuomonės nebuvimui įtakos turi keletas faktorių. Pirmiausia, galima teigti, jog viešojo intereso nekvestionuotinos sąvokos nebuvimas iš esmės sąlygoja ir aiškios subjektų apibrėžties nebuvimą. Kadangi nėra aišku kokie interesai laikytini viešaisiais, negalima ir žinoti kokie subjektai tą interesą turi. Kitaip tariant vieningos sąvokos nebuvimas yra tiesiogiai

⁶¹ Deviatnikovaitė, I., *supra* note 54, p. 13.

⁶² Trumpulis, U., *supra* note 16, p. 35.

⁶³ Klimas, E. *Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti?* Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012. p. 9.

susijęs su subjektų apibrėžties nebuvimu ir atvirkščiai, aiškių viešojo intereso subjektų nebuvimas, turi įtakos vieningos viešojo intereso sampratos nebuvimui. Antra, kuomet Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime konstatavo, jog viešuoju interesu gali būti ir asmens bei grupės teisėtas interesas, viešojo intereso subjektų ratas iškart smarkiai išsiplėtė, o praktika susidūrė su problema, kokiais kriterijais remiantis galima privataus asmens interesą laikyti viešuoju, kadangi Konstitucinio Teismo išaiškinimas „kad viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija,“⁶⁴ iš esmės nesusiaurina ir neapibrėžia konkrečių kriterijų, kuriais remiantis būtų galima pasakyti, kad asmuo kreipdamasis į teismą gina viešąjį, o ne savo asmeninį interesą. Dėl šios priežasties iškyla viešojo ir privataus intereso atskyrimo problema, ir galima sakyti, grįžtama prie daug kam nepriimtinos viešojo intereso koncepcijos pagal kurią kiekvienas privatus interesas yra suprantamas ir kaip viešasis interesas.

Lietuvos Respublikos Prokuratūros įstatymo (toliau – LR Prokuratūros įstatymas) 19 str. 1 d. numatyta, kad „Prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra.“⁶⁵ Taigi, remiantis minėta įstatymo norma, iškart galime išskirti net tris viešojo intereso subjektus - asmenį, visuomenę ir valstybę. Dėl to, kad visuomenė yra viešojo intereso subjektas turbūt niekas nesiginčija, manytume, kad bene vieninteliai ginčai šioje srityje kyla tuo pagrindu, ar apskritai koks nors interesas gali būti visuomeninis, t.y. palaikomas visos visuomenės narių, tačiau, mes savo nuomone šiuo klausimu jau išsakėme anksčiau. Su tuo, kad visuomenė yra viešojo intereso subjektas sutinka LR Konstitucinis Teismas bei kiti teismas, mokslininkai ir teisės aktų rengėjai. Tačiau vėlgi negalime nepaminti to, kad anglų kalboje terminas „public interest“ gali būti verčiamas keletu reikšmių t.y. gali būti suprantamas tiek kaip viešasis, tiek kaip visuomeninis, kadangi, kaip jau minėta, anglų kalboje žodis „public“ yra nevienareikšmis, dėl to, ne visais atvejais formaliai atlikus užsienio autorių darbų vertimą galime pasakyti, ar autorius turėjo galvoje viešąjį ar visuomeninį interesą. Tokią situaciją puikiai atvaizduoja ir Europos Sąjungos teisės aktai, pavyzdžiui: Europos Tarybos direktyvos 2006/112/EB Dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos IX antraštinės dalies 2 skyriaus pavadinimas anglų kalba yra „*Exemptions for certain*

⁶⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. *supra* note 38.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1919.

activities in the public interest,”⁶⁶ tuo tarpu Direktyvos vertime lietuvių kalba, šis skyriaus pavadinimas išverstas kaip „*Tam tikros su visuomenės interesais susijusios veiklos neapmokestinimas PVM*.”⁶⁷ Apie tai, kad Direktyvose vartojamas terminas „public interest” turi būti suprantamas kaip viešasis interesas yra pasisakęs ir Europos Teisingumo Teismas (toliau - ETT). Šiuo klausimu paminėtina ETT byla *Kingscrest Associates Ltd, Montecello Ltd v Commissioners of Customs & Excise*, kurioje Teismas pasisakė, jog „visuomenei naudingos veiklos atleidimas nuo PVM mokesčio siejamas su teikiamų paslaugų kainos mažinimu ir jų prieinamumo didinimu, o tokia veikla sietina su viešojo intereso įgyvendinimu.”⁶⁸ Kaip pažymi dr. U. Trumpulis „tokia Europos Teisingumo Teismo pozicija rodo, jog viešojo intereso įgyvendinimas yra nukreiptas į visuomenės kaip visumos naudą, t.y. visuomenė yra viešojo intereso subjektas.” Būtent dėl to, galime daryti išvadą, kad Direktyvose terminas „public interest” turėtų būti verčiamas ir suprantamas, kaip „viešasis interesas”, kadangi šis terminas yra platesnis, o visuomenė yra tik vienas iš viešojo intereso subjektų.

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime pažymėjo, kad viešuoju interesu gali būti laikomas ir asmens ar grupės asmenų interesas, tačiau dar prieš šį Teismo nutarimą, 2004 m. sausio 23 d. LVAT savo nutartyje pažymėjo, kad viešuoju interesu laikoma tai, „kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai.”⁶⁹ Teisės mokslininkai taip pat laikosi nuomonės, kad viešasis interesas siejamas ne tik su visuomene, bet ir su tam tikra jos dalimi. Dr. E. Krivka pateikia tokį viešojo intereso apibrėžimą: „viešasis interesas - tai objektyviai egzistuojantys teisės saugomi ir ginami visuomenės ir jos atskirų grupių bendri neindividualizuoti (nepriklausantys konkrečioms asmenims) socialiniai poreikiai, kuriuos lemia visuotinai reikšmingi stabilumo ir pozityvių pokyčių visuomenėje (bendros gerovės) siekiai.”⁷⁰ Atsižvelgiant į tai, iškyla klausimas, kokias grupes galima laikyti viešojo intereso subjektais? Teisinėje literatūroje teigiama, kad

⁶⁶ Europos Tarybos 2006 m. lapkričio 28 d. direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, tekstas anglų kalba. [2006] OL L347. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-12-11] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:01:EN:HTML>>.

⁶⁷ Europos Tarybos 2006 m. lapkričio 28 d. direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, tekstas lietuvių kalba. [2006] OL L347. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-12-11] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:01:LT:HTML>>.

⁶⁸ Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gegužės 26 d. byla Nr. C-498/03, *Kingscrest Associates Ltd, Montecello Ltd v Commissioners of Customs & Excise* [2005] ECR I-4442.

⁶⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje *Visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (byla Nr. A3-11/2004).

⁷⁰ Krivka, E. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos. Mokslinė praktinė konferencija „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje”. Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008. p. 2.

sprendžiant ar grupė laikytuna viešojo intereso subjektu, lemiamą reikšmę turi „intereso turėtojų (subjektų) masiškumas,”⁷¹ sakoma, jog „jei egzistuoja statistiškai reikšminga asmenų grupė, turinti bendrąjį interesą, tai tokia aplinkybė rodo viešojo intereso buvimą.”⁷² Iš to kyla klausimas, kokią grupę galima laikyti masiška, statistiškai reikšminga? Ši grupės, kaip viešojo intereso subjekto, savybė tiek teisės teorijoje, tiek teisės praktikoje nėra detalios analizuota. Nėra nustatytas joks objektyvus kriterijus, kuriuo remiantis vieną ar kitą grupę būtų galima priskirti prie masinių ir ne pakankamai didelių. Taigi, tai, ar grupė bus priskirta prie statistiškai reikšmingų paliekama nuspręsti konkrečią bylą nagrinėjančiam teismui.

LR Konstitucijos 118 str. 2 d., kurioje kalbama apie prokuroro pareigas, išskirti asmens, visuomenės ir valstybės interesai.⁷³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau - LR ABTĮ) 5 str. 3 d. 3 p. nustatyta, kad „Teismas imasi nagrinėti administracinę bylą pagal prokuroro, administravimo subjektų, valstybės kontrolės pareigūnų, kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, tarnybų ar fizinių asmenų kreipimąsi įstatymų nustatytais atvejais dėl valstybės ar kitų viešųjų interesų gynimo.”⁷⁴ Konstitucinio Teismo teisėjai Z. Namavičius ir S. Stačiokas teigia, kad „greta žmogaus individualių interesų egzistuoja ir visuomenės, kaip atskiro subjekto, interesai, o taip pat ir valstybės interesai.”⁷⁵ Jeigu šias nuostatas analizuotume lingvistiniu požiūriu išeitų, kad egzistuoja atskiri visuomenės ir valstybės interesai. Kaip jau minėjome, mūsų nuomone, tokio atskyrimo demokratinėje valstybėje būti neturėtų. Šiuo klausimu egzistuoja kelios atskiros mokslininkų nuomonės, pagal pirmąją, valstybė negali turėti savo atskiro intereso. Kaip pažymi A.V. Kriažkovas - „interesus turi tik socialiniai subjektai, t.y. atskiros asmenybės, asmenų grupės, visuomenė. Jei valstybė yra bendras socialinis institutas, o ne klasės (grupės) viešpatavimo įrankis, tai ir visa valstybės veikla turi atitikti visuomenės interesus. Tokiu atveju valstybės interesai, arba tiksliau, valstybės garantuojami interesai atitiks visuomenės interesus.”⁷⁶ Antrosios nuomonės šalininkai teigia, kad tik teoriškai gali egzistuoti visiškas sutapimas tarp visuomenės ir valstybės

⁷¹ Trumpulis, U., *supra* note 16, p. 38.

⁷² Totlev, K. Ju. Publichnyj interes v pravovoj doktrine i zakonodatelstve. *Gosudarstvo i pravo*. 2002, 9: 23. Cituota iš: Krivka E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, p. 42-45.

⁷³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 str. 2 d. teigiama, kad „Prokuroras įstatymų nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus.”

⁷⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-308.

⁷⁵ Namavičius, Z., Stačiokas, S. Viešųjų ir privačių interesų derinimas - darnios civilinės visuomenės ir teisinės valstybės principas. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo septintoji konferencija, Sieniava, 2002 m. birželio 26-29 d. [interaktyvus]. Vilnius, 2002 [žiūrėta: 2013-06-26]. <<http://www.lrkt.lt/APranesimai.html>>.

⁷⁶ Krjzhkov A. V. Publichnyj interes ponjatje vidy i zashita. *Gosudarstvo i pravo*. 1999, 10. Cituota iš: Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. p. 39.

interesų. Kaip teigia A. A. Mohov, „nesant minėtų prieštaravimų, nebūtų jokio pagrindo funkcionuoti daliai valstybinių ir visuomeninių institutų (pavyzdžiui: konstituciniams teismams ir pan.).”⁷⁷ Apie tai, kad galima išskirti atskirą valstybės interesą pasisako ir Lietuvos teisės specialistai, tačiau, dr. U. Trumpulis pastebi, jog nors ir galima išskirti valstybės interesą, „valstybės interesas, lygiai taip pat kaip ir visuomenės interesas, įeina į viešojo intereso struktūrą.”⁷⁸ Šis mokslininkas taip pat pastebi, kad „individas, visuomenė ir valstybė yra susaistyti interesais, kurie yra nukreipti vieni į kitus, glaudžiai susiję ir vieni kitus sąlygoja. Todėl, [...] net ir visiškai šiems interesams sutampant, jie vis tiek laikytini atskirais interesais.”⁷⁹ Taigi, atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, mes manome, kad valstybės interesas yra viešojo intereso dalis, tačiau valstybė negali būti laikoma viešojo intereso savarankišku subjektu.

Asmens, kaip viešojo intereso subjekto buvimui pritaria ir LVAT, pagal kurį, „kiekvienąkart, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės.”⁸⁰ Vertinant tokią teismų praktiką, galima sakyti, kad Lietuvoje, viešojo intereso subjektu (kad ir išskirtiniais atvejais) gali būti net ir pavienis asmuo. Galbūt, jeigu būtų aiškiai suformuluoti kriterijai, kuriais remiantis galima būtų išskirti konkrečius asmenų interesus, kurie būtų pripažinti viešaisiais, tokia teismų pozicija galėtų būti laikoma argumentu siekiant paneigti kai kurių mokslininkų nuomone, kad visi pavieniai teisėti interesai tuo pačiu yra ir vieši.

Taigi, peržvelgę mūsų minėtus viešojo intereso apibrėžimus, išanalizavę teisės mokslininkų pastebėjimus ir galiojančius teisės aktus, mes išskyrėme tris viešojo intereso subjektus: visuomenę, asmenų grupes bei pavienius asmenis. Egzistuojant tokiam plačiam subjektų ratui, akivaizdu, kad subjekto požymis negali būti vieninteliu kriterijumi siekiant atriboti viešąjį interesą nuo privataus.

2.2. Objektas

⁷⁷ Mohov, A. A. *Sochelanie chastnykh i publicnykh interesov pri pravovom regulirovanii medicinkoj dejatelnnsti*. Sankt Peterburg: Juridicheskij centr press, 2003, p. 47. Cituota iš: Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. p. 40.

⁷⁸ Trumpulis, U., *supra* note 16, p. 40.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Trakų rajono savivaldybė* (bylos Nr. A-146-335/2008).

Kitas svarbus viešojo intereso struktūrinis požymis - viešojo intereso objektas. Objektas (lot. *objectus* – daiktas, reiškinys) – reiškinys, paverstas žmogaus praktinės ir pažintinės veiklos dalyku.⁸¹ Prof. dr. A. Vaišvila teigia, kad teisinių santykių objektu yra „tos vertybės, kurias santykio dalyviai gali legaliai įgyti ir kuriomis gali legaliai naudotis. [...] Objektu gali būti materialiosios ir dvasinės vertybės.“⁸² Taigi, darytina išvada, kad objektas teisėje, paprastai suprantamas kaip ta vertybė, kurią siekiama apsaugoti. Kadangi, mūsų nuomone, viešasis interesas, pats savaime nėra daiktas, vertybė, o yra tų vertybių siekimas, tad objektas šiuo atveju, ir būtų atsakymas į klausimą, ką, kokias vertybes, siekiama saugoti, remiantis viešojo intereso kategorija. Dr. U. Trumpulis pažymi viešojo intereso objekto svarbą, pagal jį, intereso objektas - „tie gėriai (vertybės), dėl kurių subjektai susisaisto teisiniais santykiais ir kurie atspindi jų (gėrių) paskirtį (tenkina turimus poreikius).“⁸³ Mokslininkas pažymi, kad būtent intereso objektas lemia intereso priskirtinumą viešajam. Pagal dr. U. Trumpulį viešojo intereso objektas - „Konstitucijos normose įtvirtintos bei principuose išreikštos vertybės.“⁸⁴ Reikėtų pastebėti, kad nors ir pritariame tokiam viešojo intereso objekto apibrėžimui, kai kurie autoriai teigia, kad praktikai jis yra per platus, kadangi „Konstitucijoje, kaip žinoma, yra įtvirtinta ir ginama begalė pačių įvairiausių vertybių - nuo ūkinės veiklos laisvės iki praktiškai visa apimančio teisinės valstybės principo. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgus į bylos aplinkybes, teismai viešuoju interesu gali pripažinti praktiškai bet kokius asmens, visuomenės ar valstybės interesus.“⁸⁵ Reikėtų sutikti ir su pastarąją nuomone, kadangi kol viešojo intereso sąvoka vartojama taip plačiai kaip dabar ir kol nėra nustatytų jokių objektyvių kriterijų interesams (viešajam ir privačiam) atskirti, iš tiesų, konkretaus intereso objekto pripažinimas viešuoju paliekamas tik teismų valiai.

Analizuoti viešąjį interesą Konstitucinis Teismas pradėjo savo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimu. Nuo to laiko, Konstitucinis Teismas nuolatos vystė savo doktriną šia tema ir priėmė daugelį kitų svarbių nutarimų, kuriais remiasi tiek pats Konstitucinis Teismas, tiek ir kiti teismai bei teisės specialistai. Konstitucinis Teismas kartu su kitais teismais per gana ilgą laikotarpį sprendė, kas yra (turi būti) saugoma remiantis viešojo intereso apsauga, kitaip tariant, iš teismo priimtų nutarimų, galima pamatyti, kokie objektai yra pripažintini visuotinai svarbiais.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose analizuodamas viešąjį interesą, jo objektu

⁸¹ Kvietkauskas, V., et al., *supra* note 1, p. 346.

⁸² Vaišvila, A., *supra* note 9, p. 407-409.

⁸³ Trumpulis, U., *supra* note 16, p. 52.

⁸⁴ Trumpulis, U., *supra* note 15, p. 133.

⁸⁵ Klimas, E., *supra* note 63, p. 11.

pripažino:

- žmonių sveikatos apsaugą, sveikatingumo veiklą;⁸⁶
- nusikaltimų kardymą, tyrimą, nustatymą;⁸⁷
- daugiabučių namų tinkamą eksploatavimą bei jų išsaugojimą;⁸⁸
- žemę, miškus, parkus, vandens telkinius ir jų apsaugą;⁸⁹
- autorių teises ir interesus;⁹⁰
- notaro funkcijų vykdymo užtikrinimą⁹¹
- valstybės paslapties režimo apsaugą⁹² ir kt.

Palyginti, tai yra gana nedaug vertybių, ypač atsižvelgus į tai, kiek nutarimų Teismas priėmė vadovaudamasis viešuoju interesu ir jo požymiais. Kitaip tariant, ne visais atvejais iš Teismo

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 11 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 28-1003.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo (1995 m. vasario 21 d. redakcija) 16 straipsnio 1 dalies, 17 straipsnio 1 ir 2 dalių, 19 straipsnio ir šio įstatymo (2000 m. birželio 20 d. redakcija) 27 straipsnio 4 ir 7 dalių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 852 „Dėl Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ patvirtintų Tipinių daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatų 8 punkto 1, 3 ir 4 pastraipų, 10 punkto 1 pastraipos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 110-3536.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nuostatomis“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 30-1050.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214¹⁰ straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1669.

⁹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 23 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 34-1620.

⁹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas. *supra* note 39.

sprendimų galime išskirti konkretų saugomą objektą, Konstitucinis Teismas savo nutarimuose, gana dažnai pažymi konstitucinių principų svarbą ir tai, jog šių principų laikymasis yra taip pat viešasis interesas,⁹³ kitaip tariant be mūsų jau minėtų objektų, reikėtų paminėti ir konstitucinius principus, pavyzdžiui: teisinės valstybės, teisėtų lūkesčių ir kt.

LVAT savo praktikoje viešuojų interesu pripažino:

- saugomų teritorijų, istorijos ir kultūros paveldo objektų apsaugą;⁹⁴
- natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos, augalijos, atskirų gamtos objektų apsaugą;⁹⁵
- miškų, aplinkos apsaugą;⁹⁶
- tinkamą nuosavybės teisių atkūrimą;⁹⁷
- teritorijų planavimą - racionalų teritorijos naudojimą;⁹⁸
- mokesčių ir kitų privalomųjų mokėjimų į valstybės (savivaldybių) biudžetų surinkimą;⁹⁹
- valstybės paslapties apsaugą;¹⁰⁰
- vartotojų teisių apsaugą;¹⁰¹
- tolygią atskirų Lietuvos regionų plėtrą;¹⁰²
- neprofesionalių rinkos dalyvių, kuriems Kredito unija teikia finansines paslaugas, interesų apsaugą;¹⁰³

⁹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas. *supra* note 38.

⁹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija ir Neringos savivaldybės taryba* (bylos Nr. A-822-65-09).

⁹⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-858-131/2013).

⁹⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje *J. S. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija ir Vilniaus apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-8-1257/2007).

⁹⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Utenos apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-858-279/2011).

⁹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje *R. D., M. A., S. B. ir kt. v. Kauno rajono savivaldybė* (bylos Nr. A-4-247/2005).

⁹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Autoūkis“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija* (bylos Nr. A-575-424/2012).

¹⁰⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje *D. R. v. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija bei Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisija* (bylos Nr. A-502-740/2008).

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Vitlita diagnostika“ v. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija* (bylos Nr. A-143-2834/2013).

¹⁰² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje *A. B., B. B. v. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija* (bylos Nr. A-525-355/2013).

¹⁰³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 13 d. nutartis administracinėje byloje *Kredito unija „Laikinosios sostinės kreditas“ v. Lietuvos Bankas* (bylos Nr. AS-525-112/2013).

- nepertraukiamą ir efektyvų miesto transporto (keleivių vežimo) paslaugų teikimą;¹⁰⁴
- Europos Sąjungos struktūrinių lėšų tinkamą panaudojimą;¹⁰⁵
- proceso principų laikymąsi;¹⁰⁶
- tinkamų asmenų parinkimą, kurie siekia būti bankroto administratoriais;¹⁰⁷
- geriamo vandens tiekimą ir nuotekų šalinimą;¹⁰⁸
- atitinkamą svarbiausių Lietuvos valstybės švenčių paminėjimą¹⁰⁹ ir kt.

Manytumėme, kad kol nebus argumentuotai ir tiksliau apibrėžtas viešojo intereso objektas, tol nebus viešojo intereso apibrėžimo. Kaip pažymi R. Griguolaitė, esant tokiai situacijai „praktiškai bet kokie interesai gali būti pripažinti viešaisiais, bet kokios vertybės - svarbios visuomenei.“¹¹⁰

Teismai sprenddami bylas vis plečia viešojo intereso objektų ratą. Tokia situacija gal ir nebūtų vertintina neigiamai, turint galvoje tai, kad viešasis interesas iš esmės neturėtų būti primestas, jis turėtų būti pripažintas ir suvoktas visos visuomenės, tačiau kuomet teismas pripažįsta objektą viešuoju, jam tarsi suteikiama papildoma gynyba, tad manytumėme, jog turėtų būti numatytos tam tikros taisyklės, kurios įtvirtintų teisinio tikrumo principą, kad pavyzdžiui: teisiniai santykiai, kurie susiformavo prieš objektyviai ilgą laikotarpį, nebūtų kvestionuojami remiantis viešojo intereso gynybos būtinumu.

2.3. Viešojo intereso agentai

¹⁰⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje *II „Juralė“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. AS-261-284/2013).

¹⁰⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos krikščioniškas labdaros ir gailestingumo fondas „Samarija“ v. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija* (bylos Nr. A-442-943/2013).

¹⁰⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Vedautos autotransportas“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie LR Finansų ministerijos* (bylos Nr. A-6-568/2007); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gegužės 18 d. nutartis administracinėje byloje *V. R. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijos* (bylos Nr. A-556-105/2012); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje *P. R. v. Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos valstybė, atstovaujama Vidaus reikalų ministerijos* (bylos Nr. A-662-1236/2013).

¹⁰⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Draugo petys“ v. Įmonių bankroto valdymo departamentas* (bylos Nr. A-492-2290/2013).

¹⁰⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje *Seimo narė A. B. v. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-502-1097/2013).

¹⁰⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga, Lietuvos tautinis centras v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-261-1701/2013).

¹¹⁰ Griguolaitė, R. *Viešojo intereso kaina - nuosavybės teisių ribojimas*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012. p. 61.

Viešojo intereso agentai, arba kitaip tariant, subjektai galintys ginti viešąjį interesą yra vienas iš viešojo intereso struktūrinių požymių. Skirtingai nei viešojo intereso objektas ar subjektai, teisės aktuose gana detalios nustatyta, kas gali būti viešojo intereso agentais, tokių agentų teisės ir pareigos. LR ABTĮ 5 tr. 3 d. 3 p. bei 56 str. 1 d. nustato asmenų teisę kreiptis į administracinius teismus siekiant apginti viešąjį interesą, t.y. nustato sąlygas, kurioms esant viešasis interesas gali būti ginamas teisme, t.y. į teismą kreipiasi įstatymu numatyti subjektai ir tik įstatymu nustatytais atvejais.

Taigi, remiantis minėta įstatymo nuostata, mūsų nuomone, pirmiausia reikėtų išskirti dvi viešojo intereso agentų grupes: pirmąją grupę turėtų sudaryti subjektai, kurie viešojo intereso gynimo funkciją įgyvendina per iniciatyvos teisę kreiptis į teismą, antrąją grupę, turėtų sudaryti subjektai, kurie patys neturi įgaliojimų kreiptis į teismą su prašymu ginti viešąjį interesą, tačiau turi įstatymo nustatytą pareigą kreiptis į subjektą, kuris šią teisę turi. Pirmajai klasifikacijos grupei mes priskirtume asmenis, kuriems LR ABTĮ 56 str. suteikia teisę su pareiškimu kreiptis į teismą, kad būtų apgintas viešasis interesas, t.y.: prokuroras, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos, kiti administravimo subjektai ar fiziniai asmenys.¹¹¹

Kaip pažymi J. Paužaitė - Kulvinskienė, „fiziniai asmenys t.y. visuomeninės organizacijos, suinteresuota visuomenė. [...] Todėl institucijos, įstaigos, visuomeninės organizacijos, fiziniai asmenys administraciniame teisme viešuosius interesus gali ginti tik įstatymuose numatytais atvejais. Teoriškai tai gali būti tiek fiziniai, tiek kolektyviniai asmenys, nors minėtuose straipsniuose neminimos nei privačių fizinių, nei privačių juridinių asmenų organizacijos.“¹¹² Tarp institucijų turinčių įstatyme įtvirtintą kompetenciją kreiptis tiesiogiai į teismą, galima paminėti Viešųjų pirkimų tarnybą,¹¹³ Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą,¹¹⁴ Vyriausybės atstovus,¹¹⁵ Kultūros paveldo departamentą prie Kultūros ministerijos¹¹⁶ ir kt. Be mūsų paminėtų institucijų reikėtų atskirai išskirti tokią instituciją kaip prokuroras. Prokuroro teisė, o taip pat ir pareiga, ginti

¹¹¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.

¹¹² Paužaitė-Kulvinskienė, J. Teisė kreiptis į administracinį teismą. Asmens suinteresuotumas. Viešojo intereso gynimas [interaktyvus]. Vilnius: Vilniaus universiteto teisės fakultetas, 2013 [žiūrėta 2014-01-05]. <www.tf.vu.lt/dokumentai/Viesoji_teise/skaidres/AP_paskaita_6_6a.pdf>.

¹¹³ Kompetencija kreiptis į teismą numatyta Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos įstatymo 8² str. 2 d. 10 p. – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 84-2000.

¹¹⁴ Kompetencija kreiptis į teismą numatyta Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 str. 1 d. 8 p. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 94-1833.

¹¹⁵ Kompetenciją kreiptis į teismą numatyta Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme 4 str. 3, 4 d. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 51-1392.

¹¹⁶ Kompetencija kreiptis į teismą numatyta Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 4 str. 3 d. 6 p. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 14-352.

viešąjį interesą numatyta LR Konstitucijos 118 str. bei LR prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d. pagal kurį: „prokurorai, gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra.“¹¹⁷ Pažymėtina, kad būtent prokuroras yra tas subjektas, kuris dažniausiai kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo.

Antrajai grupei mes priskirtumėme tokias institucijas kaip Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, Valstybinę visuomenės sveikatos priežiūros tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Seimo kontrolierių, Lygių galimybių kontrolierių ir kt. Ši grupė išskirtinė tuo, kad jai nenumatyta teisė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Šie subjektai savo viešojo intereso gynimo funkciją turi realizuoti per įgaliotą subjektą – prokurorą.

Taigi, apibendrinus, galima išskirti tokias viešojo intereso gynimo subjektų grupes, kurios gali tiesiogiai kreiptis į teismus dėl viešojo intereso gynimo: prokurorą, valstybės įstaigas, institucijas, organizacijas, tarnybas, kitus viešojo administravimo subjektus, fizinius asmenis (pavienius asmenis, visuomenines organizacijas bei asociacijas). Tolesnė šio darbo dalis bus skirta minėtų subjektų viešojo intereso gynimo analizei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje aptarti.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *supra* note 65.

3. VIEŠASIS INTERESAS ADMINISTRACINĖJE TEISĖJE

Aptarus kas laikytina viešuoju interesu, įvardinus jo objektus bei subjektus, vis dar neatsakėme į keletą reikšmingiausių mūsų temos klausimų, pirma, kokia viešojo intereso reikšmė administracinėje teisėje (viešojo intereso veiksnys administracinėje teisėje), bei antra, jei viešąjį interesą laikome vertybe, kurią būtina ginti, su kokiomis problemomis susiduria viešojo intereso gynimo subjektai teismuose? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, šioje darbo dalyje mes apžvelgsime, administracinės teisės apibrėžimus, administracinės teisės ir viešojo intereso santykį, taip pat paanalizuosime viešojo intereso gynimo subjektų veiklą remiantis mūsų atlikta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos analize.

3.1. Viešasis interesas ir administracinė teisė

Administracinės teisės apibrėžimų yra labai daug. Manytina, jog tokia apibrėžimų įvairovė susiformavo dėl to, kad administracinė teisė yra labai plati teisės šaka, į kurios reguliuojamų santykių sritį įeina daug savo turiniu labai skirtingų visuomeninių santykių. Teisės terminų žodynas pateikia tokį administracinės teisės apibrėžimą: „administracinė teisė – tai procedūros, sukurtos administracinių įstaigų (miesto, apskrities, valstybės institucijų ar vyriausybės), įskaitant taisykles, nuostatus, paraiškas, licencijas, leidimus, prieinamą informaciją, ginčų nagrinėjimą, apeliacijas ir sprendimų priėmimą.“¹¹⁸ Tuo tarpu Lietuvos teisės mokslininkai siūlo kiek kitokius administracinės teisės apibrėžimus: „administracinė teisė – taikant bendruosius teisės principus sukurtos viešosios teisės normos ir pozityvųjį reguliavimą aiškinantys bei koreguojantys teismų aktai, nurodantys: 1) kam ir kokios apimties yra suteikti įgaliojimai atlikti viešojo administravimo funkcijas; 2) kam ir kokios apimties yra suteikti įgaliojimai kontroliuoti, ar administracinių santykių dalyviai elgiasi ne priešingu teisei būdu, ir reikiama atvejais taikyti administracinį poveikį (prievartą); 3) kam ir kokie yra suteikti įgaliojimai spręsti viešosios administracijos ir piliečių konfliktus (administracinių ginčų

¹¹⁸ *The free dictionary* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-01]. <<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/administrative+law>>.

bylas).¹¹⁹ Galima sakyti, kad šis apibrėžimas administracinę teisę pagrįde susieja su valstybės valdymo teise. Dr. U. Trumpulis taip pat pateikia vieną iš administracinės teisės apibrėžimų, teigiama, jog „administracinė teisė gali būti apibrėžiama kaip žmonių teisiškai reikšmingos elgsenos viešojo administravimo srityje formos ir metodai pažįstant, reguliuojant, apsaugant žmogaus, visuomenės, valstybės socialinius ir teisinius vertybinius objektus nuo žmogaus elgsenos neigiamų poveikių ir padarinių naudojant objektyvuotus teisinius standartus – teisės principus ir teisės normas, taikant administracines teises priemones ir derinant jas su kitomis socialinėmis, ekonominėmis ir vadybinėmis žmogaus elgsenos reguliavimo priemonėmis.“¹²⁰ Kaip pažymi pats autorius, taip suvokiant administracinę teisę, reikšmingumą įgauna veiksniai, kurie nulemia intereso formavimąsi.

Dr. I. Deviatnikovaitė pateikia tokį administracinės teisės apibrėžimą, pagal ją: „administracinė teisė – tai viešosios teisės dalis, kurios normos reguliuoja visuomeninius santykius, susiklostančius viešojo administravimo subjektams veikiant viešojo administravimo srityse, kad būtų tenkinamas viešasis interesas.“¹²¹ Šis apibrėžimas itin svarbus tuo, kad viešasis interesas čia įvardinamas, kaip pačios administracinės teisės tikslas, administracinė teisė, neatsiejama nuo viešojo intereso. Manytina, kad tokiai nuomonei pritaria ir kiti Lietuvos teisės specialistai, pasak prof. dr. A. Urmono, „administracinės teisės paskirtis yra tarnauti viešiesiems interesams užtikrinant asmens apsaugą, kultūros plėtrą, ekonomikos vystymąsi ir pan.“¹²² Taigi, jeigu teisę suvoksime kaip interesų derinimo instrumentą, tai administracinė teisė šiuo atveju bus kaip priemonė skirta tam, kad viešieji interesai realiai būtų saugomi institucijų, kurių tikslas tenkinti visuomenės narių poreikius. Atsižvelgiant į viešojo intereso svarbą, jam apsaugoti egzistuoja sistema, kurią mūsų nuomone, būtų galima apibūdinti vienu žodžiu - valstybė. Valstybės (demokratinės) tikslas yra apsaugoti viešuosius interesus, per savo funkcijas, institucijų sistemą užtikrinti efektyvią viešojo intereso apsaugą. Būtent dėl to, administracinė teisė, valstybė ir viešasis interesas koreliuoja tarpusavyje kaip priemonės ir tikslas. Kaip teigia prof. dr. B. Pranevičienė, „administracinis teisinis reguliavimas bei jo įgyvendinimo priemonės turi būti nustatomi atsižvelgiant į žmogaus teisių primatą. Tik taip galima tikėtis, kad viešasis interesas netaps savitiksle pseudovertybe, kurios negalima objektyviai pagrįsti.“¹²³

Viešojo intereso apsauga gali pasireikšti kaip administracinėmis teisinėmis priemonėmis

¹¹⁹ Andruškevičius, A., *supra* note 7, p. 35.

¹²⁰ Trumpulis, U., *supra* note 16, p. 25.

¹²¹ Deviatnikovaitė, I., *supra* note 54, p. 7.

¹²² Urmonas, A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje. *Jurisprudencija*. 2006, 5(83). p. 37-47.

¹²³ Pranevičienė, B., *supra* note 17, p. 32.

sukurtų institucijų veikimas, teisės normų ir principų įgyvendinimas, pozityvus ir negatyvus teisės taikymas ir t.t. Tiesa, šioje darbo dalyje, manytume, jog būti tikslinga pabrėžti, kad viešojo intereso apsauga ir viešojo intereso gynimas yra netapačios sąvokos. Viešojo intereso apsauga yra platesnė sąvoka apimanti viešojo intereso gynimą. Kaip pažymi dr. E. Krivka: „viešojo intereso gynimas apima tik teisinių priemonių taikymą pažeidus šį interesą. Šių priemonių taikymo tikslas yra paveikti viešąjį interesą pažeidusį asmenį ir atkurti prieš pažeidžiant šį interesą buvusią padėtį, grąžinant visuomenės poreikių tenkinimo buvusias galimybes. [...] Viešojo intereso apsaugos sąvoka yra platesnė už viešojo intereso gynimo sąvoką. Viešojo intereso apsauga apima ne tik teisinio poveikio priemonių taikymą pažeidusiems viešąjį interesą asmenims, bet ir teisės aktuose įtvirtintas prevencines priemones bei šių priemonių įgyvendinimą, siekiant išsaugoti socialiai reikšmingų visuomenės poreikių tenkinimo esamas galimybes, sudarant sąlygas šių poreikių tenkinimo galimybių tolesnei plėtotei ir užkirsti kelią viešojo intereso pažeidimams.“¹²⁴ Taigi, viešojo intereso apsaugos formų įvairovė bei jų veikimas užtikrina visuomenės vystymąsi, tęstinumą, padeda užtikrinti socialinę, ekonominę gerovę. Kadangi objektyviai neįmanoma pamatuoti visų administracinės apsaugos priemonių veiksmingumo, manytume, kad siekiant kuo objektyviau atsakyti į klausimą ar efektyviai realizuojama viešojo intereso apsauga, tikslingiausia būtų kalbėti apie viešojo intereso gynimą. Atsižvelgiant į tai, kad gynimas siejasi su pažeistu viešuoju interesu, manytume, jog administracinės teisės srityje esminį vaidmenį vaidina Lietuvos administraciniai teismai. Pagal LR ABTĮ, teismas gali ginti viešąjį interesą šiomis priemonėmis: „renkant įrodymus savo iniciatyva (LR ABTĮ 57 str. 4 d.), savo iniciatyva taikant reikalavimo užtikrinimo priemones (LR ABTĮ 71 str. 1 d.), nagrinėjant pareiškimus dėl skundo atsisakymo (LR ABTĮ 132 str.), peržengiant apeliacinio skundo ribas (LR ABTĮ 136 str. 1 d., 148 str.) ir kt.” Taigi teismas savo darbe atlieka dvi svarbias funkcijas, pirma, jis sprendžia kas laikytina viešuoju interesu ir kas ne, t.y. veikia kaip nešališkas arbitras, antra, jis turi pareigą imtis aktyvių veiksmų siekiant apginti viešąjį interesą, kuomet mato išskylančią būtinybę ginti viešąjį interesą. Kalbant apie teismą, kaip viešojo intereso gynimo subjektą (iš 2009 metais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo parengtos administracinių teismų praktikos analizės, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimo, darytina išvada, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas save priskiria prie subjektų galinčių ginti viešąjį interesą),¹²⁵ šio subjekto išskyrimas

¹²⁴ Krivka, E., *supra* note 70.

¹²⁵ Apibendrinime teigiama, kad „viešąjį interesą administracinis teismas gina ne tik pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 56 straipsnio 1 dalyje numatytų subjektų skundus (prašymus), bet

vertintinas nevienareikšmiškai, kadangi teismui būnant ir gynimo subjektu ir arbitru, kyla pagrįstų abejonių, kad teismo, kaip nešališko proceso principas bus pažeistas. Būtent dėl to, mes teismą priskirtumėme ne prie viešojo intereso gynimo, o prie apsaugos subjektų. Visgi, iš administracinių teismų praktikos galime susidaryti objektyviausią nuomonę apie viešojo intereso apsaugos tikslų pasiekimą. Atsižvelgiant į tai, kad pirmosios instancijos teismo sprendimai gali būti apskundžiami ir pakeičiami, manytumėme, jog tikslingiausia yra analizuoti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką. Žinoma, nereikėtų pamiršti, kad teismo funkcija yra „priimti teisingą, pagrįstą ir teisėtą galutinį sprendimą, t.y. išspręsti ginčą, o ne bet kokiomis priemonėmis siekti apginti viešąjį interesą.“¹²⁶

3.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylų susijusių su viešuoju interesu analizė

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad „kitaip nei civilinės bylos, visos administracine tvarka nagrinėjamos bylos yra susijusios su poreikiu apsaugoti viešąjį interesą.“¹²⁷ Iš kitos pusės, LVAT savo praktikoje yra suformulavęs tam tikras sąlygas, kurioms esant teismai imasi nagrinėti administracines bylas grindžiamas viešojo intereso gynyba. Teismas yra išaiškinęs, kad pagal LR ABTĮ 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d., „viešasis interesas teisme gali būti ginamas tik esant dviem sąlygoms: viešieji interesai ginami tik įstatymų numatytiems subjektams kreipiantis į teismą ir tik įstatymų numatytais atvejais. Bylą nagrinėjantis teismas, sprenddamas dėl viešojo intereso pažeidimo, kiekvienu atveju patikrina, ar subjektas, kuris kreipiasi į teismą, turi

ir savo iniciatyva tais atvejais, kai administracinis teismas įžvelgia grėsmę asmenų, visuomenės ir valstybės teisėms, jeigu jų teisių pažeidimas kartu lemtų ir viešojo intereso pažeidimą. Viešasis interesas ginamas įvairiomis procesinėmis priemonėmis: teismui renkant įrodymus savo iniciatyva (Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 str. 4 d.), savo iniciatyva taikant reikalavimo užtikrinimo priemones (Administracinių bylų teisenos įstatymo 71 str. 1 d.), nagrinėjant pareiškimus dėl skundo atsisakymo (Administracinių bylų teisenos įstatymo 132 str.), peržengiant apeliacinio (atskirojo) skundo ribas ir patikrinant tiek apskūstosios, tiek neapskūstosios sprendimo dalių teisėtumą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str. 1 d., 148 str.), atnaujinant procesą, kad būtų apgintas viešasis interesas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 154 str.) ir kt.“ Žiūrėti: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. 2008, 6(16). p. 326.

¹²⁶ Brazdeikis, A. *Viešojo intereso gynimas administracinių teismų praktikoje*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012, p. 31.

¹²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje *I. D. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyriaus* (bylos Nr. AS-492-251/2013).

įstatymų numatytus įgaliojimus ginti viešąjį interesą. [...] Be minėtų dviejų sąlygų teismų praktikoje nurodoma ir prielaida kreiptis dėl viešojo intereso gynimo – tai viešojo intereso buvimas.“¹²⁸

3.2.1. Bylos, kuriose dalyvauja fiziniai asmenys ir nevyriausybinės organizacijos ginančios viešąjį interesą

Kaip jau minėjome anksčiau, mūsų darbo kontekste, fiziniai asmenys turėtų būti suprantami, kaip fiziniai, juridiniai asmenys, tame tarpe, nevyriausybinės organizacijos. LR ABTĮ 56 str. straipsnis tiesiogiai nemini visuomeninių organizacijų kaip subjektų turinčių teisę kreiptis į teismą. Tiesiogiai visuomeninių organizacijų teisė ginti viešąjį interesą yra nustatyta 1998 m. gegužės 25 d. Jungtinių Tautų konvencijoje dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (toliau - Orhuso konvencija). Kaip pažymi dr. R. Ragulskytė – Markovienė: „Orhuso konvencija yra skirta vieno iš viešojo intereso objektų – aplinkos apsaugos gynimui.“¹²⁹

Lietuva prie Orhuso konvencijos prisijungė (ratifikavo sutartį) 2001 m. liepos 10 d. Lietuvai Konvencija įsigaliojo tą pačių metų rugpjūčio 24 d. Europos Sąjunga prie konvencijos sutarties prisijungė 2005 m. vasario 17 d. Sprendimu 2005/370. Siekdama įgyvendinti Konvencijos nuostatas ES priėmė 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl visuomenės teisės gauti informaciją apie aplinką ir Tarybos direktyvos 90/313/EEB pripažinimo netekusia galios – Direktyva Nr. 2003/4/EB bei 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas Nr. 85/337/EEB ir 96/61/EB ryšium su visuomenės dalyvavimu ir teise kreiptis į teismą - Direktyva Nr. 2003/35/EB. Taip pat paminėtinas 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus

¹²⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje *J. M. v. Plungės rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-502-167/2013); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugpjūčio 19 d. nutartis administracinėje byloje *K. G. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba* (bylos Nr. A-502-580/2013).

¹²⁹ Ragulskytė – Markovienė, R. *Administraciniai teismai Lietuvoje: nūdienos iššūkiai*. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010, p. 514.

aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams.¹³⁰ Po beveik septynerių metų nuo Orhuso konvencijos įsigaliojimo Lietuvoje dienos, 2008 m. gegužės 16 d. Valstybinės kultūros paveldo komisija išleido pažymą - „JTO EEK konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso Konvencija) bei jos įgyvendinimas Lietuvoje“, kurioje aiškinamos pagrindinės Konvencijos sąvokos ir nuostatos. Tokia pažyma buvo itin reikalinga dėl keleto priežasčių: pirma, nesant pakankamai išsamaus asmenų teisių išaiškinimo, pasinaudoti teise ginti viešąjį interesą šioje srityje buvo beveik neįmanoma, antra, asmenų norinčių ginti viešąjį interesą ir bandančių tai daryti sparčiai daugėjo, tad daugėjo ir Konvencijos normų išaiškinimo poreikis, trečia, buvo pastebėta, kad išverstas Konvencijos tekstas - klaidingas (pažymėtina, kad siekiant pataisyti padėtį, šiuo pagrindu 2009 m. LVAT atnaujino terminus nemažam kiekiui administracinių bylų¹³¹). Kalbant apie klaidingą Konvencijos vertimą, pati Valstybinės kultūros paveldo komisija savo pažymoje pasisakė, kad: „netikslus vertimas turėjo skaudžių pasekmių Lietuvos visuomenei – dėl jo buvo susiaurinta Orhuso konvencijos ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1367/2006 taikymo sritis, taip apribojant Konvencijoje užtikrinamas visuomenės teises. Laipsniškai Lietuvoje susiformavo teismų praktika, kuria remiantis visuomeninėms organizacijoms suteikiama teisė ginti viešąjį interesą tik siauroje aplinkos apsaugos srityje ir apskritai neleidžiama taikyti Konvencijos kultūros paveldo – vietovių, kultūrinio kraštovaizdžio, statinių – atvejais, nors kitų valstybių narių teisėje paveldas yra neatsiejama aplinkos dalis.“¹³² Manytina, kad tokia padėtis, kai naudojamas klaidingas Konvencijos tekstas smarkiai sumažino pasitikėjimą Lietuvos teisine sistema. Patikslintas konvencijos vertimas pasirodė tik 2009 m. sausio 22 d. Valstybės žiniuose Nr. 8.

Norėtusi pažymėti, kad šiuolaikinėje demokratijoje Orhuso konvencija yra itin svarbi. Kaip pastebi J. Markevičienė: „Konvencija pagrįsta idėja, kad tvarus vystymasis įmanomas tik dalyvaujant visiems suinteresuotiems, t. y. visuomenei. Todėl, užuot reglamentavusi, kas ir kaip leistina arba draustina veikiant aplinką, Konvencija nustato visuomenės (viešąjį) interesą ir suteikia

¹³⁰ Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. rugsėjo 6 d. reglamentas Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. [2006] OL L264/13. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-04] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:264:0013:0019:LT:PDF>>.

¹³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje T. B., V. D., J. M., G. U. v. *Vilniaus apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. P822 – 85/2009).

¹³² Valstybinės kultūros paveldo komisija. 2008 m. gegužės 16 d. pažyma dėl JTO EEK konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija) bei jos įgyvendinimo Lietuvoje [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2014-01-05]. <http://www2.lrs.lt/kt_inst/pamink/dokumentai/2008_05_23/Orhuso_pazyma.doc>.

visuomenei teisę jį ginti žmonių sveikatos ir saugos būklės, gyvenimo sąlygų, kultūrinių vietovių ir statinių būklės srityse tais atvejais, kai jiems daro arba gali daryti įtaką aplinkos elementų būklė arba per šiuos elementus išvardinti veiksniai, veikla arba priemonės.¹³³ Toliau aptariant Orhuso konvencijos vietą Lietuvos teisės sistemoje, pažymėtina, kad ES prie konvencijos sutarties prisijungė 2005 m. vasario 17 d. Sprendimu 2005/370. Kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas (toliau – ETT), tai reiškia, kad „pagal nusistovėjusią teismo praktiką šios konvencijos nuostatos nuo šiol yra sudedamoji Sąjungos teisės sistemos dalis.“¹³⁴ Tame pačiame sprendime Teismas konstatavo, kad „Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis Sąjungos teisėje neveikia tiesiogiai. Tačiau procedūros taisyklės, susijusias su sąlygomis, kurios turi būti tenkinamos, kad būtų galima pateikti administracinį skundą arba pareikšti ieškinį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi aiškinti kiek įmanoma atsižvelgdamas tiek į šios konvencijos 9 straipsnio 3 dalies tikslus, tiek į tikslą užtikrinti veiksmingą teisminę Sąjungos teisę suteikiamų teisių apsaugą, kad aplinkos apsaugos organizacija, [...] turėtų galimybę teisme ginčyti sprendimą, priimtą pasibaigus administracinei procedūrai, kuri gali pažeisti Sąjungos aplinkos teisę.“¹³⁵ Vertinant LVAT praktiką, ji kartais vertinama prieštaringai. LVAT savo nutartyse yra netiesiogiai pasisakęs, kad Konvencija, tarsi nėra ES sutartis: „LR teismų įstatymo 401 str. numato, kad teismas, kuriam taikant Europos Sąjungos teisės normas iškilo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas, kurį išnagrinėti būtina, kad sprendimas byloje būtų priimtas, turi teisę, o galutinės instancijos teismas – ir pareigą, kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti dėl to preliminarų nutarimą. Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos 267 straipsnį, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl Sutarčių aiškinimo, Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo. Pareiškėjas siūlo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo aiškinant Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės Komisijos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimanant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais, t. y. Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties (ratifikuota 2001 m. liepos 10

¹³³ Markevičienė J. Visuomenės teisės ir galimybės ginti viešąjį interesą aplinkos ir kultūros paveldo srityje ikiteismine ir teismine tvarka. *Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14]

<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms>.

¹³⁴ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. kovo 8 d. byla Nr. C-240/09, *Lesoochránarske zoskupenie Vlk prieš Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [2011] ECR I-1285.

¹³⁵ *Ibid.*

d. įstatymu Nr. IX-449), o ne ją įgyvendinančių Europos Sąjungos direktyvų, nuostatas, todėl atitinkamas prašymas netenkinamas.¹³⁶

Apžvelgus LVAT praktiką, galime matyti, kad dažniausiai praktikoje kyla dvi problemos susijusios su Orhuso konvencijos taikymu administraciniuose teismuose - subjekto ir objekto.

LVAT praktikoje, vertinimas, kas gali būti tinkamais subjektais ginant teisme viešąjį interesą pagal Orhuso konvenciją yra gana siauras. Niekas nesiginčija dėl to, kad pagal Konvenciją, į teismines institucijas dėl aplinkos apsaugos srityje kylančių ginčų gali kreiptis tik suinteresuoti asmenys. Konvencijos 2 str. 5 d. sakoma, jog suinteresuota visuomenė laikoma: „visuomenė, kuriai daro įtaką arba gali daryti įtaką aplinkos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo aplinkos srityje procesu; pagal šią apibrėžtį nevyriausybinės organizacijos, skatinančios aplinkos apsaugą ir atitinkančios nacionalinės teisės reikalavimus, laikomos suinteresuotosiomis organizacijomis.“ Pagal Konvenciją, visuomenė, minėto straipsnio kontekste, laikytina vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus ar praktiką jų asociacijos, organizacijos arba grupės (Konvencijos 2 str. 4 d.). Šio Konvencijos straipsnio problema yra ta, kad sąvoka „daro įtaką“ yra vertinamoji. Pamatuoti, kaip vienas ar kitas veiksmas paveiks aplinką skaitine išraiška yra beveik neįmanoma, pavyzdžiui: Lietuvoje privatizavus ežerą, kuris yra Vilniaus rajone, ar iškirtus didelę dalį Labanoro girios, iškiltų klausimas, kam tokie veiksmai daro įtaką? Mūsų nuomone, tokie objektai yra svarbus ne tik tiems asmenims, kurie gyvena tame rajone (galimai prie ežero poilsiauti gali norėti asmenys ir iš kitų Lietuvos rajonų, o nuo Labanoro girios sistemos priklauso visos Lietuvos ekosistema), o visiems Lietuvos gyventojams. Nors mūsų pavyzdys ir yra išgalvotas, LVAT savo praktikoje susiduria su realiu poreikiu apibrėžti suinteresuotos visuomenės ratą. Iš teismo praktikos analizės manytume, jog teismas savo praktikoje paprastai laikosi pozicijos, kad suinteresuotas gali būti tas, kuriam žala daroma tiesiogiai, o apie tai, dažniausiai sprendžiama vadovaujantis teritoriniu principu.¹³⁷

LVAT savo praktikoje yra išskyręs, kokiais atvejais ir kokia forma gali būti ginamas viešasis interesas dalyvaujant nevyriausybiniams organizacijoms, t.y.:

- Organizacija gali veikti savo vardu, kaip pareiškėjas, tačiau iš esmės dėl kitų asmenų interesų;

¹³⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 21d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-525-18/2011).

¹³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija Rudaminos bendruomenė v. Alytaus regiono AAD* (bylos Nr. A-602-186/2013).

•Organizacija yra tikrųjų pareiškėjų atstovas.¹³⁸

Idomu tai, kad aplinkosaugos specialistams, valstybinėms institucijoms ir LVAT nagrinėjant tą pačią ETT praktiką, daromos skirtingos išvados. Pavyzdžiui: administracinėje byloje Nr. A-520-211/2013 LVAT teisėjų kolegija pripažįsta, kad „ETT gana plačiai aiškina suinteresuotos visuomenės teisę kreiptis į teismą aplinkos klausimais bei pabrėžia tai, jog nacionalinės taisyklės turi, viena vertus, užtikrinti „placias galimybes kreiptis į teismus“ ir, kita vertus, garantuoti Direktyvos 85/337 nuostatų, susijusių su teise užginčyti sprendimą teisme, veiksmingumą, tačiau Teisingumo Teismas savo praktikoje taip pat yra nurodęs, jog direktyvos 85/337 10a straipsnyje valstybėms narėms paliekama didelė diskrecija apibrėžti, kas yra teisės pažeidimas, tiek nustatyti, be kita ko, ieškinio priimtumo sąlygas bei įstaigas, kurioms ieškiny gali būti pateiktas.¹³⁹ ETT savo praktikoje yra pažymėjęs, jog [...] nacionalinės teisės aktuose gali būti reikalaujama, kad asociacijos, ketinančios teisminiu būdu ginčyti į Direktyvos 85/337 taikymo sritį patenkančią projektą, tikslas būtų susijęs su gamtos ir aplinkos apsauga.¹⁴⁰ [...] kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi nustatyti ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles.¹⁴¹

LVAT aiškindamas minėtą praktiką prieina tokias išvadas, kad „tam, kad būtų nustatyta, ar visuomeninė organizacija atitinka kriterijų (pagal bylą aplinkos apsaugos skatinimo, padėjimo spręsti kraštovarkos problemas) [...] aplinkos apsauga yra (turi būti) vienas iš pagrindinių visuomeninės organizacijos veiklos tikslų.“¹⁴² Taigi, pagal LVAT organizacijos tikslas ne turi būti susijęs su aplinkos apsauga, o tai turi būti pagrindinis organizacijos tikslas. LVAT šioje byloje

¹³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. Nr. A556-393/2010): „Pirmiausia, organizacijos narių teisės ir įstatymų saugomi interesai gali būti apginti per pareiškėjui suteikiamus įgalinimus ginti viešąjį interesą. Tokioje byloje, administracinių bylų teisenos, t. y. procesiniu požiūriu, organizacija veikia savo vardu (kaip pareiškėjas), bet iš esmės dėl kitų asmenų [...]. Tačiau būtina pabrėžti, kad ABTĮ 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte, taip pat 56 straipsnyje nurodyta, kad asmenų (šiuo atveju pareiškėjo) įgalinimai (teisė) ginti viešąjį interesą turi būti nustatyti įstatyme. Jei tokia teisė įstatymu nesuteikta, reiškia, kad asmuo neturi teisės kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, o teismas neturi pareigos nagrinėti tokio pareiškimo. Kitas išskirtas atvejis, kuomet organizacijos narių teisės ir interesai ginami jiems dalyvaujant kaip pareiškėjams, o organizacijai, kaip jų atstovui. Teismas šiuo atveju pažymi, jog „teismui turi būti pateikti atstovaujamųjų įgaliojimai, įforminti įstatymų nustatyta tvarka, kuriais atstovui pavedama veikti jų (atstovaujamųjų) vardu.“

¹³⁹ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. gegužės 12 d. byla Nr. C-115/09, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV v Bezirksregierung Arnsberg* byloje (C-115/09) [2011] ECR I-3701.

¹⁴⁰ Europos Teisingumo Teismo 2009 m. spalio 15 d. byla Nr. C-263/08, *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening prieš Stockholms kommun genom dess marknämnd* [2009] ECR I-9967.

¹⁴¹ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. kovo 8 d. byla Nr. C-240/09, *Lesoochranárske zoskupenie VLK prieš Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [2011] ECR I-1285.

¹⁴² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija kaimo bendruomenė „Lumpėnų strazdas“ v. Pagėgių savivaldybės meras* (bylos Nr. A-520-211/2013).

rėmėsi Aplinkos apsaugos įstatymu, pagal kurį, „suinteresuota visuomenė – vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį sprendimai, veiksmai ar neveikimas aplinkos ir jos veiklos rūšis, į kurią patektų minėtas kraštovarkos problemų sprendimas bei aplinkos apsaugos skatinimas,¹⁴³ ir sprendė, kad „pareiškėjo įsisteigimo tikslas bei laikas pagrindžia [...], jog pareiškėjas kreipimosi su skundu į teismą metu realiai neveikė skatindamas aplinkos apsaugą bei padėdamas spręsti kraštovarkos problemas.“¹⁴⁴ Įdomu tai, kad pareiškėjas savo įsisteigimą grindė konkrečiu poreikiu ginti konkretų viešąjį interesą bei kreiptis į teismą, tačiau tokios veiklos teismas nevertino kaip skatinimo saugoti aplinką. Šioje byloje buvo įvertintas dar vienas svarbus aspektas, LVAT pažymėjo, „jog pareiškėjas kreipėsi į teismą, teigdamas, kad gina viešąjį interesą, daro išvadą, jog šiuo atveju nėra svarbu, kada pareiškėjas buvo įsteigtas“. Žinoma, atsižvelgiant į priimto sprendimo motyvus („pareiškėjo įsisteigimo tikslas bei laikas pagrindžia“), tai daugiau deklaratyvus išaiškinimas, kadangi teismas vis tiek vertino įsteigimo laiką, tačiau visgi, iš to galime pamatyti kaip keitėsi Teismo praktika, tokio pobūdžio bylose, kadangi dar 2008 m. vasario 4 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A20-150/2008, LVAT išaiškino, kad nors asociacija „turi teisę atstovauti bendruomenės ir asociacijos narius, kreiptis dėl jos interesų į kompetentingas institucijas ir teismus. Tačiau išanalizavus duomenis paaiškėjo, jog organizacija buvo įsteigta penkeriais metais vėliau nei priimtas ginčijamas sprendimas. Atsižvelgus į tai, Teismas padarė išvadą, jog nors organizacija pagal savo tikslus gali atstovauti visuomenę, bet tokie veiksmai turi būti nukreipti į ateitį.“¹⁴⁵

Vertinant LVAT praktiką, pažymėtina, kad subjektai turi įrodyti, kad jie yra suinteresuoti ir turi teisę ginti viešąjį interesą konkrečioje srityje. Teismas tokį savo požiūrį grindžia tokiais argumentais: „viešieji interesai yra ginami tik įstatymų nustatytais atvejais ir tik įstatymuose numatytiems subjektams kreipiantis į teismą. Tokia išvada sietina su idėja, jog pareiškėjas, kuris kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, gina ne jam pačiam priklausančią subjektinę teisę, o Konstitucijos saugomą interesą, priklausančią visuomenei ar jos daliai. Taigi, atsižvelgiant į tai, jog viešojo intereso gynimu galimai daroma intervencija į susiformavusius teisinius santykius bei kitų asmenų subjektnes teises, viešojo intereso gynimas pasižymi tam tikra specifika, inter alia –

¹⁴³ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 5-75.

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas, *supra* note 143.

¹⁴⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje VO „Miško ir kraštovaizdžio apsauga“, 702-oji gyvenamųjų namų statybos bendrija, Vilniaus m. Apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir LR aplinkos ministerija (bylos Nr. A20-150/2008).

baigtiniu sąrašu subjektų galinčių kreiptis į teismą, kad būtų apgintas viešasis interesas.¹⁴⁶ Paminėtina, kad kartais organizacijos siekdamos išvengti skundo atmetimo tuo pagrindu, kad pareiškėjas yra netinkamas subjektas, tarsi gudrauja iškart nurodydamos, kad kreiptis į teismą, jos gali keliais pagrindais, pavyzdžiui: pareiškėjas teigė, „kad skundas tiesiogiai susijęs su Asociacijos narių teisėmis ir pareigomis, kadangi nariai Pagirių kaimo gyventojai. Akcentavo, kad net ir tuo atveju, jeigu teismas nuspręstų, jog pareiškėjas kreipėsi į teismą gindamas viešąjį interesą, tokia pareiškėjo teisė yra tiesiogiai įtvirtinta Orhuso konvencijoje.“¹⁴⁷ Mes tame įžvelgiame tam tikrą nepasitikėjimą teisine sistema.

Vertinant tokią LVAT praktiką kyla klausimas, ar ji atitinka ETT praktikoje suformuotą išaiškinimą, „kad visuomeninės organizacijos, kurių tikslas ginti viešąjį interesą aplinkos srityje yra tinkami viešojo intereso subjektai pagal Orhuso konvenciją ir valstybės narės neturėtų neproporcingai apsunkinti organizacijoms pasinaudoti teise ginti viešąjį interesą,“¹⁴⁸ ar Lietuvoje tikrai nėra neproporcingai sunku pasinaudoti teisminės gynybos priemonėmis ginant viešąjį interesą aplinkos apsaugos srityje. Iš tokios LVAT praktikos matyti, kad Lietuvoje teismai taiko tik tiesioginio suinteresuotumo kriterijų, neatsižvelgdami į 2011 m. balandžio 14 d. Atitikties komiteto siūlymus ir pastebėjimus, kad šaliai nedraudžiama taikyti tiesioginio suinteresuotumo kriterijaus, „tačiau tik jei šie kriterijai neatima iš visų arba beveik visų visuomenės narių teisės teisme ginčyti veiksmus arba neveikimą, pažeidžiantį su aplinka susijusios nacionalinės teisės nuostatas.“¹⁴⁹ Deja, Lietuvoje šiuo metu aplinkosaugos problemos, tam tikrų su aplinka susijusių veiksmų įtaka, suprantamos siaurai, kas mūsų nuomone sudaro prielaidas tam, kad nevyriausybinėms organizacijoms būtų apsunkinta galimybė pasinaudoti Orhuso konvencija ir kreiptis į teismus dėl

¹⁴⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 15 d. nutartis administracinėje byloje V. K., I. U. v. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija (bylos Nr. AS-605-390/2013).

¹⁴⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija „Pagirių kaimo bendruomenės centras“ v. Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Kauno regiono AAD* (bylos Nr. A-525-1745/2013).

¹⁴⁸ „Negalima pateikti tokio Orhuso konvencijos 9 str. 3 d. nuostatų aiškinimo, dėl kurio naudojamas Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtingas [...] nacionalinis teismas, siekdamas užtikrinti veiksmingą teisminę apsaugą į Sąjungos aplinkos teisės taikymo sritį patenkančiose srityse, [...] turi aiškinti kiek įmanoma atsižvelgdamas tiek į šios konvencijos 9 str. 3 d. tikslus, tiek į tikslą užtikrinti veiksmingą teisminę Sąjungos teise suteikiamų teisių apsaugą, kad aplinkos apsaugos organizacija turėtų galimybę teisme ginčyti sprendimą.“

¹⁴⁹ The Compliance Committee. *Findings and recommendations of the compliance committee with regard to communication ACCC/C/2008/32 (Part I) concerning compliance by the European Union* [interaktyvus]. 2011, [žiūrėta 2014-01-15]. <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.unece.org%2Ffileadmin%2FDAM%2Fenv%2Fpp%2Fcompliance%2FC2008-32%2FDRF%2FC32Findings27April2011.pdf&ei=bcwDU5yFH0HKtQbwxoHIBQ&usg=AFQjCNHqypUS7F-lgsLUGImpR-yAW13P6A&bvm=bv.61535280,d.Yms>>.

viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugos srityje.

Kaip jau minėjome, problemos ginant viešąjį interesą susijusios ne vien su subjektu, bet ir su objektu. LVAT sprendamas byla bei analizuodamas Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymą nustatė, kad visuomeninės organizacijos neturi teisės gindamos viešąjį interesą ginčyti statybos leidimo, kadangi, kaip pažymi teismas „to nenumato nei Asociacijų įstatymas, nei Statybos įstatymas, nei Teritorijų planavimo įstatymas.“¹⁵⁰ Apie tai, kad teisė kreiptis į teismą neturi būti riboja siaura aplinką liečiančia sritimi pasisako ir Lietuvos valstybinės institucijos, štai LR Aplinkos ministerijos paruoštame informaciniame leidinyje teigiama, kad: „visuomenės nariams iš esmės privalo būti suteikta galimybė apskusti bet kokią šalies teisės akto, susijusio su aplinka, pažeidimą. Jei valdžios institucijos arba privatūs asmenys pažeidė tokį teisės aktą, piliečiai privalo turėti galimybę apskusti veiksmus arba neveikimą teisme, net jeigu jie nepatyrė asmeninės žalos. Tai vadinamasis viešasis įstatymų įgyvendinimas.“¹⁵¹ Tuo tarpu iš LVAT praktikos analizės galime daryti išvadą, jog galimybės naudotis Orhuso konvencija Lietuvos administraciniuose teismuose yra suvaržytos. Šie suvaržymai pasireiškia tuo, kad viešosioms organizacijoms ginti viešąjį interesą pagal įstatymą leidžiama tik labai siauroje su aplinka susijusioje srityje, o skundai atmetami tokiais pagrindais:

- 2011 m. birželio 13 d. LVAT nutarime Nr. A-556-2007/2011 Teismas nustatė, kad pareiškėjai siekė užginčyti Kauno rajono savivaldybės tarybos 2009 m. rugsėjo 17 d. sprendimą Nr. TS-346 „Dėl Kauno laisvosios ekonominės zonos teritorijos specialiojo plano tvirtinimo“. Teismui prieš nagrinėjant bylą iš esmės reikėjo nustatyti, ar ginčijamas sprendimas yra individualus ar norminis administracinis aktas. Teismas išanalizavęs norminio ir individualaus administracinio akto skirtumus bei sulyginęs juos su ginčijamu aktu, konstatavo, kad skundžiamas sprendimas yra norminis administracinis aktas, kurio apskundimo tvarką ir sąlygas numato LR Administracinių bylų teisenos įstatymo 110 str. ir 111 str. [...] tai, jog pareiškėjai (tiek skundo padavimo, tiek šiuo metu) nepatenka į Administracinių bylų teisenos įstatymo 110 str. 1 ir 2 d. [...] nurodytą su pareiškimu į administracinį teismą prašant ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą, turinčių teisę kreiptis subjektų ratą, lemia, jog nagrinėjamu atveju

¹⁵⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-556-393/2010).

¹⁵¹ *Tavo teisė į švarią apsaugą. Jungtinių Tautų Europos Ekonomikos Komisijos gairės dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais*. [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija [žiūrėta 2014-01-14]. <<http://www.am.lt/VI/index.php#a/10679>>.

nebuvo ir nėra tenkinama viena iš būtinų sąlygų, reikalingų pradėti norminio administracinio akto teisėtumo patikrą. Šiuo klausimu taip pat pažymėtina, kad net ir tais atvejais, kai asmuo kelia ginčą dėl konkrečių norminio administracinio akto požymius atitinkančio specialiojo teritorijų planavimo dokumento (specialiojo plano) sprendinių, apimančių jo valdomą ir (ar) naudojamą žemės sklypą atžvilgiu, jis turi teisę prašyti ištirti norminio administracinio akto teisėtumą tik jei teisme būtų nagrinėjama konkreti byla dėl jo teisių pažeidimo. Esant tokioms aplinkybėms pirmosios instancijos teismas turėjo atsisakyti priimti pareiškėjų skundus šioje dalyje.¹⁵²

• Iš kai kurių LVAT bylų, galima tiesiogiai matyti, kad tokiose su aplinka susijusiose srityse, kaip statyba, paminklosauga ir kt., pareiškėjams teisė ginti viešąjį interesą nesuteikta. Kitaip tariant eliminuojamos ištisos su aplinką susijusios sritys, pavyzdžiui: LVAT administracinėse bylose Nr. A-525-18/2011 pasisakė, kad „teisėjų kolegija daro išvadą, kad pareiškėjas negali grįsti savo teisės ginti viešąjį interesą, skundžiant trečiajam suinteresuotam asmeniui išduotą statybos leidimą, Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalimi, kadangi ginčijamas atvejis dėl veiklos pobūdžio ir masto nepatenka į Konvencijos 6 straipsnio veikimo sritį. Taip pat nėra jokių prielaidų pripažinti, kad pareiškėjas yra tinkamas subjektas atstovauti suinteresuotą visuomenę paveldotvarkos klausimais.“¹⁵³ Visgi šioje vietoje turėtų būti keliamas klausimas, ar tokia situacija neprieštarauja LR Konstitucinio Teismo išaiškinimams, įtvirtinusiems, kas laikoma viešojo intereso objektu. Iš esmės šis sprendimas tarsi parodo, kad aplinka yra suprantama siaurąja prasme, o aplinkoje esantys objektai atmetami, kaip nesvarbūs.

Atsižvelgiant į tai, norėtusi dar kartą pacituoti ETT praktiką, kurioje jis pasisakė, kad „kas yra pakankamas interesas ir teisės pažeidimas, nustato valstybės narės, deramai siekdamos suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus. [...] Taigi, nors valstybės narės privalo, laikydamosi Direktyvos 85/337 10a straipsnyje nustatytų ribų, pagal savo teisės sistemą nustatyti, dėl kokių teisių pažeidimo galima pateikti ieškinį aplinkosaugos srityje, tai nustatydamos jos negali iš aplinkos apsaugos organizacijų, atitinkančių šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus, atimti galimybės atlikti Direktyva 85/337 ir Orhuso konvencija joms suteiktą vaidmenį.“¹⁵⁴ Deja, apžvelgus teismų praktiką manytina, kad toks ETT išaiškinimas

¹⁵² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje A. V., M. S., L. G., ir kt. v. Kauno rajono savivaldybė (bylos Nr. A-556-2007/2011).

¹⁵³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija (bylos Nr. A525-18/2011).

¹⁵⁴ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. gegužės 12 d. byla Nr. C-115/09, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV v Bezirksregierung Arnsberg* byloje (C-115/09) [2011] ECR I-3701.

Lietuvoje praktinės reikšmės beveik neturi, naujų įstatymų, kuriais būtų siekiama aiškiai įtvirtinti kriterijus ar sritis, kuriuose teisės subjektams suteikiama teisė kreiptis į teismą sukuriamą nepakankamai.

Nuo Orhuso konvencijos įsigaliojimo Lietuvoje, LVAT pasiekė daugiau nei šešiasdešimt bylų, kuriuose pareiškėjas savo teisės grindė vienokiu ar kitokiu Orhuso konvencijos straipsniu. Ši konvenciją turėjo sudaryti prielaidas visuomenei dalyvauti sprendžiant klausimus susijusius su aplinkos apsauga, gauti informaciją bei kreiptis į teismą dėl ginčų, susijusių su aplinkos apsauga, tačiau Lietuvoje šios Konvencijos veikimas dalyje, kurioje asmenims suteikta teisė ginti viešąjį interesą teismuose, vis dar nėra labai neefektyvus. Sutinkame su J. Markevičiene, kuri įvertinusi LVAT praktiką pažymėjo, kad „LVAT daugumą visuomenės skundų aplinkos klausimais nagrinėja tik procedūrinio požiūriu – visuomenės reikalavimo teisei nustatyti. Nepripažinus šios teisės, visuomenės skunduose nurodyta galima faktinė žala aplinkai nenagrinėja ir neįvertinama, o skundžiami sprendimai dėl aplinkos lieka galioti. Taip teismai ne tik neužtikrina viešojo intereso gynimo, bet netiesiogiai sukuria jo pažeidėjams palankią tikėtino nebaudžiamumo aplinką.“¹⁵⁵ Iš minėtos ETT praktikos, galime daryti išvadą, kad nacionaliniai teismai turi diskreciją šiais klausimais: nustatyti, kas yra teisės pažeidimas; nustatyti ieškinio priimtinumą sąlygas; nustatyti įstaigas, kurioms ieškinys turi būti pateikiamas. Tuo tarpu, valstybė narė privalo nustatyti procesines taisykles, kuriomis naudojantis galima ginti viešąjį interesą. Tačiau, Lietuvos administraciniai teismai, kuomet nagrinėja bylą su viešojo intereso elementu ir sprendžiama dėl subjektų tinkamumo, paprastai neaiškina ir netiria yra teisės pažeidimas ar nėra, teismas naudojasi procesinėmis, procedūrinėmis normomis priimdamas sprendimą, kas sąlygoja situaciją, jog viešasis interesas kartais lieka neapgintas.

Toliau analizuojant LVAT teismo praktiką, matyti, jog bylų, kuriose pareiškėjai gintų viešąjį interesą nesiremdami Orhuso konvencija nėra daug, o ir pateikti skundai dažnai yra atmetami, kaip pateikti netinkamų subjektų. Bylos, kuriose būtų sprendžiama dėl valstybinių institucijų teisės ginti viešąjį interesą yra itin retos, pavyzdžiui: per 2013 m. LVAT vos kartą sprendė bylą, kuomet Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie LR Aplinkos ministerijos kreipėsi į teismą siekdama ginti viešąjį interesą. Teismas šioje byloje pasisakė, kad teisės normose įtvirtinti Inspekcijos uždaviniai, negali būti vertintini kaip įstatymu suteikta teisė Inspekcijai ginti viešąjį interesą. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad „Teritorijų planavimo

¹⁵⁵ Markevičienė, J. *supra* note 134.

įstatyme *expresis verbis* nurodyta, kad į teismą dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis prokuratūra, o ne Inspekcija.“ Taigi, šioje byloje buvo nustatyta, kad Inspekcija nėra tinkamas subjektas ginti viešąjį interesą ir skundas buvo atmestas, žinoma, atkreiptinas dėmesys, jog sprendimas buvo priimtas pagal tuo metu galiojusią įstatymo redakciją.

Kuomet į teismą kreipiasi privatus asmuo, jis privalo įrodyti savo tiesioginį suinteresuotumą, o jam nesant, teismas konstatuoja, kad asmeniui teisė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą nenumatyta, pavyzdžiui: „pareiškėjas, kreipdamasis į teismą [...] nepateikė įrodymų ir argumentų, pagrindžiančių savo teisių pažeidimą, t. y. savo materialinį teisinį suinteresuotumą šiuo aspektu. Pareiškėjo apeliaciniame skunde nurodyti tik abstraktūs teiginiai apie jo teisės į gerą viešąjį administravimą pažeidimą. Gi įstatymas (LR ABTĮ 56 str. 1 d.) nenumato pareiškėjo, kaip fizinio asmens, teisės kreiptis į administracinį teismą ginant viešąjį interesą.“¹⁵⁶ Šiuo atveju, pareiškėjo skundas taip pat buvo atmestas.

Nagrinėjant subjektus, kurie kreipiasi į teismą dėl viešojo intereso gynimo, reikėtų aptarti, kad kartais, tokia savo teise bando pasinaudoti tam tikros asociacijos. Asociacijų teisę ginti viešąjį interesą numato LR Asociacijų įstatymo 2 str. 1 d., kurioje nurodyta, kad asociacijos tikslas – „koordinuoti asociacijos narių veiklą, atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus.“¹⁵⁷ Tačiau, kaip pažymi LVAT „pagal pobūdį minėta norma yra deficitinė (apibrėžiančioji), todėl ji negali būti prilyginama įstatymo numatytiems viešojo intereso gynimo atvejams.“¹⁵⁸ Pastarojoje byloje teismas taip pat konstatavo, kad pareiškėja kreipėsi į teismą dėl viešojo intereso gynimo kaip vartotojų teisių gynimo asociacija (LR Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 13 str. suteikia vartotojų teisių asociacijoms teisę ginti viešąjį interesą¹⁵⁹), tačiau pareiškė reikalavimus kitoje, socialinio aprūpinimo srityje. Taigi, asociacijos skundas buvo atmestas, dėl to nepatenka į sritį, kurioje asociacija būtų tinkamas subjektas ginti viešąjį interesą.

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, akivaizdu, kad situacija administraciniuose teismuose ginant viešąjį interesą yra komplikauta. Kaip pažymi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas Ričardas Piličiauskas, „nors administraciniai teismai teisminės gynybos teisę interpretuoja plačiai, tačiau galiojantis teisininis reguliavimas nėra pakankamas, kad vieningai ir

¹⁵⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje *D. A. v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. A-756-1915/2013).

¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 25-745.

¹⁵⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 15 d. nutartis administracinėje byloje *Pensijų fondo dalyvių asociacija v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba* (bylos Nr. A-146-585/2013); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 25 d. nutartis administracinėje byloje *LR Vyriausybės atstovas Šiaulių apskrityje v. Šiaulių miesto savivaldybės taryba, Šiaulių miesto savivaldybė* (bylos Nr. A-602-597/2013).

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Supra* note 114.

efektyviai būtų įgyvendinama visuomeninių organizacijų teisė ginti viešuosius interesus.¹⁶⁰ Taigi, iš Lietuvos administracinių teismų praktikos, matyti, jog galiojantis teisinis reglamentavimas, nėra itin palankus asmenims siekiantiems ginti viešąjį interesą administraciniuose teismuose.

3.2.2. Bylos, kuriose dalyvauja prokuroras ginantis viešąjį interesą. Prokuroro ir kitų valstybinių institucijų santykis ginant viešąjį interesą

LR Prokuratūros įstatymo 2 str. 2 d. 7 p. nurodyta, kad „Prokuratūra įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka gina viešąjį interesą.“ To paties įstatymo 19 str. sakoma, kad „Prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra.“¹⁶¹ Pažymėtina, kad tiek teismų praktikoje, tiek teisės doktrinoje nepripažįstama teisė prokurorui pasirinkti ginti ar ne viešąjį interesą. 2006 m. sausio 16 d. Konstitucinio Teismo nutarime pasakyta, kad „prokurorų, kaip valstybės pareigūnų, įgaliojimai teisės aktuose negali būti apibūdinami kaip jų subjektinė teisė, kurią jie gali įgyvendinti savo nuožiūra, t. y. tokia teisė, kuria jie gali pasinaudoti arba nepasinaudoti. Tokie įgaliojimai - tai ir pareigos, kurias prokurorai (kiti valstybės pareigūnai) ne tik gali, bet ir privalo įgyvendinti, jeigu yra įstatymuose nustatytos sąlygos.“¹⁶² Kitaip tariant, minėto įstatymo straipsnis įpareigoja prokurorą kreiptis į teismą vos tik prokuroras nustato, kad galimai yra pažeistas ir neginamas viešasis interesas. Tokia įstatymo nuostata, manytina, yra labai plati. Neegzistuojant įtvirtintam viešojo intereso apibrėžimui, nesant įstatymiškai ir aiškiai apibrėžtų viešojo intereso gynimo sąlygų, prokurorui, iš vienos pusės, suteikiama laisvė nuspręsti apie viešojo intereso

¹⁶⁰ Piličiauskas, R. Viešojo intereso gynimas administraciniuose teismuose [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2014-02-27]. < http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-p_r=7992&p_d=111939&p_k=1.html >.

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *supra* note 65.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 dalies (2001 m. rugsėjo 11 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 412 straipsnio 2 ir 3 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 413 straipsnio 5 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų ištirti ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 7-254.

egzistavimą pagal savo asmeninę kompetenciją, iš kitos pusės, prokuroras, net ir matydamas, kad konkretaus viešojo intereso gynybą bus neproporcinga siekiamam tikslui, pasirinkimo teisės, kreiptis ar ne į teismą, jis neturi. Žvelgiant lingvistiniu požiūriu, vienintelis atvejis kada prokuroras gali atsisakyti ginti viešąjį interesą, yra tuomet, kai jis nenustato viešojo intereso pažeidimo.¹⁶³ O apie viešojo intereso buvimo faktą teismas „kiekvieną kartą turi nustatinėti *ad hoc*, atsižvelgdamas į visas konkrečios bylos aplinkybes, joje nagrinėtinų klausimų pobūdį ir reikšmę.“¹⁶⁴ Tačiau, jeigu prokuroras nusprendžia nesikreipti į teismą dėl viešojo intereso gynimo, jis tarsi pats a priori patvirtina, kad viešojo intereso pažeidimo, arba paties viešojo intereso konkrečiu atveju nėra. Kaip pažymi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjas dr. D. Raižys „prokuroras, kreipdamasis į teismą, turi būti įsitikinęs, kad viešasis interesas yra pažeistas ir tą kreipimąsi privalo pagrįsti. Bet ar subjektyviu medžiagos vertinimu grįstomis išvadomis paremtas atsisakymas jį ginti, atkreipiant dėmesį į tai, kad tik teismas kiekvienu atveju *ad hoc* sprendžia apie viešojo intereso buvimą ir jo pažeidimą, negalėtų būti vertinamas kaip įstatymo nustatytos galimybės ginti viešąjį interesą ribojimas.“¹⁶⁵ Manytumėme, jog subjektai kreipdamiesi į prokurorą dėl viešojo intereso gynimo jau surado šios problemos sprendimo būdą. Kuomet suinteresuotas subjektas kreipiasi į apygardos prokuratūra su prašymu ginti viešąjį interesą ir sulaukia neigiamo atsakymo, įstatymas nedraudžia tokiam subjektui kreiptis į kitą prokurorą su tuo pačiu prašymu. Žinoma, skirtingiems prokurorams tiriant tą pačią informaciją per naują, eikvojami materialiniai ir laiko ištekliai, tačiau praktikoje yra buvę atveju, kuomet vienam prokurorui priėmus nutarimą atsisakyti ginti viešąjį interesą, to paties intereso gynimo teisme imasi kitas.¹⁶⁶

LR Prokuratūros įstatymo 19 str. taip pat išskirta viešojo intereso gynimo sąlyga, kad prokuroras gina viešąjį interesą tuomet, kai to nesiėmė daryti valstybinės institucijos arba institucijos, kuri galėtų jį ginti nėra. Atsižvelgiant į tai, išeitų, kad prokuroras gina viešąjį interesą esant bent vienai iš šių sąlygų. Taigi, prokuroras pagal įstatymą lyg ir turėtų ginti viešąjį interesą net

¹⁶³ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str. 4 d. nurodyta, kad „Prokuroras, nenustatęs viešojo intereso pažeidimo, priima nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones.“

¹⁶⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūros prokurorė v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. AS-520-648/2012).

¹⁶⁵ Raižys, D. Viešasis interesas Vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje. *Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14] <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms>

¹⁶⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Palangos miesto savivaldybės tarnyba (bylos Nr. AS-438-475/2008).

tuomet kai egzistuoja institucija, kuri dėl kokių nors priežasčių, net ir turėdama reikiamą kompetenciją viešojo intereso ginti neketina, o vietoj to kreipiasi į prokuratūrą. Prokurorai, teisės specialistai, teisėjai, netgi aukščiausios šalies pareigūnai, valstybinių institucijų veiklą, kuomet institucijos net ir turėdamos kompetenciją pačios negina viešojo intereso vertina neigiamai. Ilgą laiką, jokių aktyvių veiksmų, tokiai situacijai pakeisti nebuvo imtasi ir toks valstybinių institucijų darbas buvo tapęs tarsi norma. Paskutiniuoju metu, situacija po truputį keičiasi. Nors prokuratūrai nesuteikta teisė atsisakyti ginti viešojo intereso tuo pagrindu, kad egzistuoja kita institucija turinti kompetenciją ginti viešąjį interesą, tačiau, kaip parodė praktika, to ne visada paisoma, pavyzdžiui: 2012 m. gegužės 23 d. Kultūros paveldo departamentas surinko medžiagą apie tai, kad galimai yra pažeistas viešasis interesas kultūros paveldo srityje. 2012 m. birželio 6 d. Kultūros paveldo departamentas kreipėsi į Kauno apygardos prokuratūrą su prašymu ginti viešąjį interesą. 2012 m. birželio 18 d. prokuratūra atsisakė ginti viešąjį interesą ir informavo, kad tokią pareigą turi Kultūros paveldo departamentas. Kultūros paveldo departamentas 2012 m. liepos 18 d. kreipėsi į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Teismas nustatė, kad pakankamai duomenų kreiptis į teismą Departamentas turėjo jau 2012 m. gegužės 23 d., tad į teismą kreipėsi praleidęs įstatymu nustatytą 30 d. terminą. LVAT 2013 m. sausio 9 d. priėmė galutinį sprendimą šioje byloje, kadangi pareiškėjas prašė atnaujinti terminą skundai paduoti. Nagrinėjant bylą nustatyta, kad pareiškėjas (Kultūros paveldo departamentas) „2012 m. birželio 21 d. gavo Kauno apygardos prokuratūros raštą [...] nurodant, kad teisė ginti viešąjį interesą nagrinėjamu atveju yra nustatyta ir Departamento Alytaus teritoriniam padaliniui, kuris ir turi realizuoti jam nustatytus uždavinius apsaugoti nekilnojamąjį kultūros paveldą bei pašalinti jau padarytus pažeidimus nekilnojamojo kultūros paveldo srityje.“ Departamentas prašydamas atnaujinti terminą byloje prašė teismo atsižvelgti į tai, kad pirmiausia dėl viešojo intereso gynimo jis kreipėsi į prokuratūrą, tačiau teismas šios aplinkybės nelaikė objektyvia priežastimi terminui atnaujinti bei pažymėjo, kad „Pirmosios instancijos teismas teisingai akcentavo, kad Departamento Alytaus teritorinis padalinys privalo žinoti, kad pagal įstatymus Departamentas turi pareigą kreiptis į teismą, atstovaudamas valstybės interesus. Todėl pareiškėjas turėdamas teisę nagrinėjamu atveju ginti viešąjį interesą, tačiau to neatlikęs teisės aktuose nustatyta tvarka bei terminais, ir vietoje to kreipdamasis į kitą viešąjį interesą ginti įstatymu įgaliotą subjektą – prokurorą, veikė nerūpestingai, todėl tokių veiksmų negalima laikyti objektyvia termino pareiškimui paduoti praleidimo aplinkybe [...]. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

prašymą atnaujinti terminą atmetė.¹⁶⁷ Įdomu tai, kad nagrinėdamas šią bylą teismas ne tik, kad aplinkybės, jog institucija kreipėsi į prokuratūrą siekdama ginti viešąjį interesą nelaikė svarbia, tačiau teismas visiškai neanalizavo tokio prokuratūros elgesio atitikimo LR Prokuratūros įstatymui. Manytumėme, jog Departamentas, išsiųsdamas medžiagą pagrįstai galėjo tikėtis, kad prokuratūra neatsisakys ginti viešojo intereso, kadangi tokia teisė jai įstatymu nenumatyta, o gavus dokumentus atgal, likęs terminas – nepilnos trys darbo dienos (dokumentai gauti 2012 m. birželio 21 d. terminas kreiptis į teismą pasibaigė 2012 m. birželio 23 d.) negali būti laikomos pakankamu terminui prašymui į teismą paruošti, o svarbiausia šioje situacijoje yra tai, kad tokio visų institucijų elgesio pasekmė – viešasis interesas liko neapgintas.

Kalbant apie minėtą LR Prokuratūros įstatymo normą, reikėtų pristatyti, kaip šią normą supranta ir analizuoja pati prokuratūra. 2012 m. sausį Generalinės prokuratūros parengtoje pažymoje apie prokurorų veiklą ginant viešąjį interesą 2011 m. nurodoma, kad „nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojusioje LR Prokuratūros įstatymo 19 str. redakcijoje įtvirtinta, jog prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra, t. y. viešojo intereso gynimas visų pirma yra atitinkamų valstybės ar savivaldybių institucijų prerogatyva ir tik tuo atveju, kai šios institucijos tinkamai neatlieka jų kompetencijai priskirtų funkcijų ar nėra tokios kompetentingos institucijos, į viešojo intereso gynimo procesą įsijungia prokuroras.“¹⁶⁸ Norėtusi pažymėti, kad prokuratūra teiginį „nesiėmė priemonių“ pakeitė į „tinkamai neatlieka [...] priskirtų funkcijų“. Norėtumėme pastebėti, kad „tinkamai“ yra vertinamoji sąvoka. Taip pakeitus teisės aktą, galbūt ir negalėtumėme kvestionuoti prokuratūros sprendimo, mūsų anksčiau minėtoje byloje, kuomet pati prokuratūra nesiėmė veiksmų ginti viešojo intereso. Žvelgiant iš tokios pozicijos, galima būtų motyvuoti, kad prokuratūra manė, jog Kultūros departamentas tinkamai atlieka savo funkcijas (pati surinko duomenis, juos įvertino, priėjo išvadą, kad viešasis interesas pažeistas, be to turi kompetenciją kreiptis į teismą patys), tad jie ir turėjo kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, o prokuratūrai tokia pareiga kilusi nebuvo.

¹⁶⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje *Kultūros paveldo departamentas v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-492-3/2013).

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos prokuratūra. *Pažyma apie prokurorų veiklą ginant viešąjį interesą 2011 metais* [interaktyvus]. Vilnius, 2012 [žiūrėta 2013-11-10]. <<http://www.prokuraturos.lt/nbspnbspViešojointeresogynimas/tabid/163/Default.aspx>>.

LVAT ne tik mūsų minėtoje byloje akcentavo kitų institucijų vaidmens svarbą ginant viešąjį interesą. Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą pažymėjo, kad „už viešojo intereso apsaugą valstybėje yra atsakingi ne vien prokurorai, bet ir kitos valstybės (savivaldybių) institucijos. Nors įstatymai ne visoms iš jų suteikia įgaliojimus kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą, tačiau įstatymo viršenybės, tarnybinio bendradarbiavimo, efektyvumo (LR Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1, 5, 6 p.) ir kiti gero administravimo principai reikalauja, kad nustačiusios viešojo intereso pažeidimą atitinkamoje srityje, jos nedelsdamos informuotų prokurorą ar kitą subjektą apie galimus viešojo intereso pažeidimus (jei įstatymai joms nesuteikia įgaliojimų pačioms imtis priemonių viešajam interesui ginti).“¹⁶⁹

Kalbant apie prokuroro darbą ginant viešąjį interesą teisme, reikėtų pažymėti, jog pripažįstama, kad „be išankstinės prerogatyvos ginti viešąjį interesą prokurorai turi naudotis tokiais pačiomis teisėmis ir įpareigojimais kaip ir kiekviena kita proceso šalis ir neturi naudotis privilegijuota pozicija teismo procese (lygybės principas).“¹⁷⁰ Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos teismai. LVAT yra pažymėjęs, kad prokuroras neturi jokių privilegijų lyginant jį su kitais viešojo intereso gynimo subjektais: „net ir tuo atveju, kai įstatyme nustatyti subjektai kreipiasi į teismą, gindami viešąjį interesą, negalima nepaisyti proceso normų ir taisyklių, įstatymas nesuteikia jokių esminių privilegijų, lengvatų ar išimčių tais atvejais, kai prokuroras imasi ginti viešąjį interesą, o net jei ir suteiktų, tai kiltų klausimas dėl tokių privilegijų, lengvatų ar išimčių atitikimo konstituciniam asmenų lygiateisiškumo principui.“¹⁷¹ Tai yra svarbu siekiant užtikrinti tinkama procesą teisme, kad nebūtų nusižengta proceso šalių lygiateisiškumo principui. Visgi, prokuroras, kaip proceso šalis turi savo specifinių bruožų lyginant jį su kitais subjektais: „Administracinių teismų praktikoje ne kartą pažymėta, jog prokuroras nėra ginčijamų materialinių santykių dalyvis. Skirtingai nei privatūs subjektai, prokuroras LR Prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d. nustatyta tvarka gavęs informaciją apie asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų pažeidimą, ne kiekvienu atveju turi pagrindą manyti,

¹⁶⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-146-1003/2013).

¹⁷⁰ *Konsultacinės Europos teisėjų tarybos (CCJE) nuomonė Nr. 12 (2009) ir Konsultacinės Europos teisėjų tarybos (CCPE) nuomonė Nr. 4 (2009) Europos Tarybos ministrų komiteto dėmesiui dėl teisėjų ir prokurorų santykių demokratinėje visuomenėje* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-01-09]. <www.teismai.lt/dokumentai/naudinga.../CCJE/nuomone_12_2009.pdf>.

¹⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Panevėžio apskrities viršininko administracija, Rokiškio rajono savivaldybės administracija, VĮ „Registru centras“ Panevėžio filialas* (bylos Nr. AS403-80/2007); Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-525-14/2013).

kad aktas pažeidžia viešąjį interesą ir yra pagrindas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Pirmiausia jis turi nustatyti, ar administracinis aktas pažeidžia viešąjį interesą. Tik nuo to momento, kai surenkama ar turėjo būti surinkta pakankamai duomenų, kad pažeistas viešasis interesas, prokurorui tampa suvokiama apie šio intereso pažeidimą ir prasideda termino kreiptis į teismą eigos pradžia.¹⁷² Iš esmės, daugiau jokių specifinių bruožų prokuroras, kaip viešojo intereso gynimo subjektas teisme neturi. Jo pranašumą, lyginant su kitais pareiškėjais, galima įžvelgti nebent prokurorui atliekant ikiteisminį tyrimą, renkant svarbią bylai informaciją, o ne pačiame teismo procese.

Generalinės prokuratūros Civilinių bylų skyriaus prokurorė Stasė Petravičienė išanalizavusi LVAT praktiką, sprendė, kad administraciniame procese prokurorų galimybės apginti viešąjį interesą, lyginant su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika yra mažesnės. Kaip to priežastis prokurorė įvardija, tai, kad LVAT praktikoje įtvirtinta taisyklė, kad „vien prokuroro nuomonės, kad teisės akto pažeidimas turi esminės reikšmės asmenų, jų grupių, valstybės ir visuomenės teisėms bei teisėtiems interesams, nepakanka, reikalaujant iš prokuroro įrodyti, kad objektyviai egzistuoja būtinybė ginti viešąjį interesą, bei nurodyti kokias neigiamas pasekmes (žalą) valstybei, visuomenei ar kokiai konkrečiai jos daliai, įstatymų saugomiems teisiniams gėriams sukelia ar sukels skundžiamas aktas, bei koks bus šių pasekmių (žalos) pobūdis ir mastas; prokurorams nesuteikiama teisė ginti viešąjį interesą, kuomet tretieji asmenys jau yra pasinaudoję teise į teisminę gynybą bei išskirtinę vertę suteikiant teisinių santykių stabilumui ir teisėtiems lūkesčiams.“¹⁷³ Peržvelgus LVAT bylas, vien 2013 m. prokuroras, kaip pareiškėjas dalyvavo 34 bylose, lyginant su 2006 m. tai beveik dvigubai daugiau (2006 m. prokuroras dalyvavo 18 bylų), tad šie prokurorės pastebėjimai yra itin svarbūs. Paminėtina, kad mes sutinkame su prokurorės nuomone, kad kartais tokie reikalavimai, kaip nurodyti konkrečias neigiamas pasekmes (žalą) valstybei yra sudėtingi. Žala gali būti pagrindžiama ne vien skaičiais ar statistiniais metodais, kadangi ji gali pasireikšti ir kitaip, pavyzdžiui: dėl neteisėtų valstybinių institucijų veiksmų atlikimo ir dėl tokių veiksmų kilusios sankcijos nebuvo, nukenčia visos valstybės prestižas, didėja nepasitikėjimas tiek valstybinėmis

¹⁷² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas v. Palangos miesto savivaldybės administracija ir Palangos miesto savivaldybės taryba, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos* (bylos Nr. A-756-752/2013).

¹⁷³ Petravičienė, S. Viešojo intereso gynimo problemos. *Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14] <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sG11UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms>.

institucijomis, tiek teisine sistema, o šios neigiamos pasekmės vargiai ar gali būti išreikštos skaitine išraiška. Taigi, baigiant šį poskyrį norėtusi pažymėti, kad tiek fiziniai asmenys, tiek prokurorai susiduria su tam tikrais sunkumais ginant viešąjį interesą administraciniuose teismuose, o tai sąlygoja įstatymų reguliuojančių viešąjį interesą nekonkretumas.

3.3. Viešojo intereso gynimo reglamentavimo problema Lietuvos teisės aktuose

Didelę įtaką teisės aktų, susijusių su viešuoju interesu kaitai Lietuvoje turėjo demokratijos atkūrimas. Nuo 1990 m. iki dabar teisinė sistema pasikeitė kardinaliai, per šiuos metus didelę įtaką padarė ne tik nepriklausomos Lietuvos atkūrimas ir iš to kilusi būtinybė pertvarkyti teisinę sistemą, tačiau nemažiau prisidėjo ir Lietuvos įstojimas į įvairias organizacijas, tokias kaip Europos Sąjunga, taip pat prisijungimas prie tarptautinių sutarčių susijusių su viešojo intereso apsauga. Žvelgiant į viešąjį interesą administracinės teisės srityje, bene didžiausią įtaką teisės kaitai turėjo tai, kad 2001 m. liepos 10 d. buvo ratifikuota Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančios sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija), t.y. Lietuva tapo šios konvencijos dalyve.¹⁷⁴ Vėliau Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, jai pradėjo galioti ir Europos Sąjungos aktai bei sutartys, tame tarpe direktyvos įgyvendinančios Orhuso konvenciją. Deja, šiai dienai darbas dar nėra visai atliktas nei Lietuvoje, nei Europos Sąjungoje, kadangi visuomenės teisės įstatymiškai ginti viešąjį interesą yra gana ribotos, tad tiek ginčo dalyviai, tiek teismai susiduria su Konvencijos taikymo problemomis. Tiesa, tam, kad būtų įtvirtintas viešojo intereso gynimo modelis toks, koks yra dabar, buvo nueitas ilgas kelias. Pirmiausia, teko pakeisti LR Konstituciją, kadangi priminiame jos tekste viešojo intereso gynimo funkcija nebuvo numatyta net prokurorui. Konstitucijos 118 str. punktas, kad prokuroras gina viešąjį interesą atsirado tik 2003 m. kovo 20 d. pakeitus minėtą straipsnį.¹⁷⁵ Remiantis minėtu Konstitucijos straipsniu, nuo 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojo ir naujas LR Prokuratūros įstatymas, įtvirtinantis minėtą Konstitucijos normą įstatyme. Nuo to laiko, prokuroras tapo pagrindiniu subjektu ginančiu viešąjį interesą teismuose.

Reikia pastebėti, kad ilgą laiką įstatymų leidėjas delsė įtvirtinti visuomeninių organizacijų teisę ginti viešąjį interesą teismuose, netgi aplinkosaugos srityje. Tokia teisė nebuvo įtvirtinta nei

¹⁷⁴ Lietuvos Respublikos dėl konvencijos „Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančios sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“ ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2565.

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

LR Asociacijų, nei LR Teritorijų planavimo, nei LR Statybos, nei kituose įstatymuose. Tik nuo 2010 m. birželio 17 d. įsigaliojo LR Aplinkos įstatymo 7 str. 2 d. pataisos, kuriomis buvo suteikta teisė visuomeninėms organizacijoms ginti viešojo intereso aplinkosaugos srityje, o nuo 2014 m. sausio 1d. įsigaliojusi LR Teritorijų planavimo įstatymo redakcijos 49 str. 4 d. atsirado nuoroda, jog „Suinteresuotos visuomenės atstovai, kiti suinteresuoti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę kreiptis į teismą dėl priimto administracinio sprendimo dėl teritorijų planavimo dokumento patvirtinimo panaikinimo [...]“.¹⁷⁶

Kalbant apie įstatymus, negalima nepaminėti 2007 m. Seimui pateikto svarstyti Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto,¹⁷⁷ kuriam tuo metu pritarta nebuvo. Šiame įstatyme buvo bandyta įvardinti viešojo intereso gynimo principus, fizinių ir juridinių asmenų bei teismo veiksmus ginant viešąjį interesą, taip pat buvo numatytas viešojo intereso gynimo veiklos finansavimas valstybės lėšomis. Deja, šis projektas nors ir vertintinas kaip teigiama iniciatyva siekianti sureguliuoti santykius susijusius su viešuoju interesu, turėjo daug trūkumu, pirmiausia, taip ir liko neaišku, kas laikytina viešuoju interesu, nes įstatymas net nebando pateikti viešojo intereso apibrėžimo.

Kalbant apie teisės aktų kaitą, kartais tenka pastebėti, kad įstatymų leidejas priimti tam tikrus sprendimus vengia ir netgi elgiasi priešingai nei siūlo teisės specialistai ar net aukščiausi šalies pareigūnai,¹⁷⁸ pavyzdžiui: dar 2010 m. vykusioje konferencijoje dėl viešojo intereso gynimo, buvo pripažinta, kad „kaip teisinis nesusipratimas vertintina Statybos įstatymo 23 str. 30 p. nuostata, numatanti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijų teisę dėl statybą leidžiančio dokumento galiojimo panaikinimo kreiptis į prokuratūrą, o ne į teismą, jeigu yra pažeistas viešasis interesas (nuostata perkelta ir į Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos nuostatus kaip 8.12. punktas).“¹⁷⁹ Tuo tarpu, praėjus beveik ketveriems metams šis įstatymo punktas buvo pakeistas, tačiau ne panaikinant institucijų pareigą kreiptis į prokurorą, ši dalis palikta, tačiau išvardinant dar daugiau valstybės institucijų turinčių tokią pareigą. Nuo 2014 m. sausio 1 d. įsigaliojęs straipsnis

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos Teritorijų planavimo įstatymas. *supra* note 50.

¹⁷⁷ Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2007 [žiūrėta: 2013-09-22]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289608&p_tr2=2>.

¹⁷⁸ Žr. Apskritojo stalo 2010 m. lapkričio 11 d. diskusija „Viešojo intereso gynimas teismuose: subjektai ir jų įgaliojimų apimtis“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-10-11] <http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/spaudos_centras/video_galerija/2010-11-05_2233/videoshow/426.html#view>.

¹⁷⁹ Petravičienė, S., *supra* note 174.

skamba taip: „Kreiptis į teismą dėl statybą leidžiančio dokumento galiojimo panaikinimo turi teisę asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai yra pažeidžiami, šių asmenų skundų ar pranešimų pagrindu arba savo iniciatyva – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijos pagal kompetenciją. Jeigu yra pažeistas viešasis interesas, šios institucijos dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis į prokuratūrą.“¹⁸⁰

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, deja, dar negalime pasakyti, kad Lietuvoje teisės aktai keičiami taip, kad būtų siekiama užtikrinti kuo efektyvesnį viešojo intereso gynimą teismuose. Kaip pažymėjo teisės ekspertas prof. dr. A. Urmonas, „Lietuvoje viešojo intereso gynimas yra fragmentiškas, atsirandantis konkrečių grupių atstovaujamų Seimo, Vyriausybės ir kt. institucijų, interesų pagrindu. Būtent tada ir suaktyvėja įvairios diskusijos viešojo intereso gynimo tema.“ Mūsų nuomone, įstatymų leidėjo veikla šioje srityje yra nepakankama, vis dar trūksta įstatyminio reglamentavimo, kuriuo remiantis būtų palengvintas teisės subjektų kreipimasis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Manytumėme, jog viešojo intereso įtvirtinimas LR Teritorijų planavimo įstatyme yra didelis žingsnis į priekį parodantis, jog įstatymų leidėjas geba nustatyti viešojo intereso požymius - sritis įstatyminiu lygmeniu.

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 32-788.

IŠVADOS

1. Iškelta hipotezė pasitvirtino iš dalies. Iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylų analizės galime daryti išvadą, jog teismai, teisminės gynybos teisę interpretuoja plačiai, tačiau teisinis reguliavimas šiuo metu dar nėra pakankamas užtikrinti teisės subjektų teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo į administracinius teismus.

2. Viešasis interesas yra kintanti socialinė kategorija, kurios apibrėžimą, požymius bei kriterijus, kuriais remiantis būtų galima atskirti viešąjį interesą nuo privataus, įstatymų leidėjas pateikti vengia. Terminas tiek teisės aktuose, tiek teisinėje doktrinoje suprantamas nevienareikšmiškai, o tai apsunkina teisės subjektų galimybes ginti viešąjį interesą teismuose. Tik Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas pateikia viešojo intereso apibrėžimą, o Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas – sritis, kuriose pasireiškia viešasis interesas ir abu šie įstatymai tik savo reguliuojamų santykių srityje.

3. Tam, kad viešasis interesas būtų ginamas teisme, turi būti nustatytos šios sąlygos: viešasis interesas ginamas įstatymu nustatytam subjektui kreipiantis į teismą, įstatymu numatytu atveju ir esant prielaidai, jog viešasis interesas konkrečioje situacijoje egzistuoja. Neesant viešojo intereso apibrėžimo, apie tai ar egzistuoja viešasis interesas ar ne sprendžia bylas nagrinėjantys teismai.

4. Viešojo intereso agentai – tai subjektai, kurie gali ginti viešąjį interesą kreipdamiesi į teismą. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 3 d. 3 p. bei 56 str. 1 d. t.y.: prokuroras, valstybės įstaigos, fiziniai asmenys (pavieniai asmenys, visuomeninės organizacijos bei asociacijos). Pažymėtina, kad tokioms valstybės institucijoms kaip Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai, Valstybinei visuomenės sveikatos priežiūros tarnybai prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Seimo kontrolieriui, Lygių galimybių kontrolieriui, Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos, Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos bei kt. tokia kompetencija įstatymais nenumatyta.

5. Prokuratūros įstatymas nenumato prokurorui galimybės atsisakyti ginti viešąjį interesą, išskyrus tada, kai viešasis interesas konkrečiu atveju neegzistuoja. Prokuroras privalo ginti viešąjį interesą ir tais atvejais, kai tokią pareigą turi, bet jos nevykdo už viešąjį interesą konkrečioje srityje atsakingos valstybės institucijos, kurios linkusios tokia įstatymo norma naudotis taip padidindamos prokuratūros darbo krūvį.

6. Įstatymais yra susiaurinamas viešojo intereso agentų ratas, numatant sritis, kuriose tam tikri subjektai gali ginti viešąjį interesą. Iki šiol įstatymai nenumato asociacijų teisės ginti viešąjį interesą tokiose srityse kaip paminklo sauga, statyba ar srityse susijusiose su socialiniu aprūpinimu.

7. Bylos Lietuvos administraciniuose teismuose sprendžiamos vadovaujantis procesinėmis – procedūrinėmis teisės normomis, atmetant skundus dėl subjekto besikreipiančio į teismą netinkamumo, nesiaiškinant viešojo intereso pažeidimo buvimo, o tokia padėtis sąlygoja, jog kaikuriuose situacijose viešasis interesas gali likti neapgintas.

8. Lietuvos administraciniai teismai suinteresuota visuomene paprastai pripažįsta tik tą žmonių grupę, kurią viešojo intereso pažeidimas paliečia tiesiogiai, dažniausiai, apie tai ar asmuo susijęs su konkrečiu pažeidimo pasekmėmis sprendžiama teritoriniu principu, taip apribojant kitų visuomenės narių teises ginti viešąjį interesą teismuose.

9. Administraciniai teismai nori, kad subjektai kreipdamiesi į teismą nurodytą žalą, kurią sukelia viešojo intereso pažeidimas, tačiau tokią žalą, ne visada įmanoma pamatuoti, o reikalaudami tokios žalos masto įrodymo teisme apsunkinama subjektų galimybė apginti viešąjį interesą.

10. Lietuvos administraciniai teismai savo sprendimuose paprastai nebando nustatyti ir nurodyti viešojo intereso ribų ar kriterijų, kuriais remiantis buvo nustatytas viešojo intereso buvimo ar nebuvimo faktas, o tai apsunkina sprendimo apskundimą aukštesnės instancijos teismui.

PASIŪLYMAI

1. Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti viešojo intereso požymius, kriterijus ar metodus, kuriais remiantis būtų galima atskirti koks interesas laikomas viešuoju, ypač tokiuose įstatymuose kaip: LR Aplinkos apsaugos, LR Viešųjų pirkimų, LR Statybų bei LR Vartotojų teisių apsaugos įstatymuose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai ir jų projektai:

1. Eesti Vabariigi põhiseadus [interaktyvus]. *Riigi Teatajas*, 1992 [žiūrėta 2013-12-21]. <<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949>>.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija aktuali nuo 2003-03-20 iki 2004-07-12. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
4. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572.
5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.
6. Lietuvos Respublikos dėl konvencijos „Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“ ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2565.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 70-3472.
8. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 25-745.
9. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 14-352.
10. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 42-1919.
11. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 51-1392.
12. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2391.
13. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 67-1659.
14. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 84-2000.
15. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 94-1833.
16. Europos Tarybos 2006 m. lapkričio 28 d. direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, tekstas anglų kalba. [2006] OL L347. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-12-11]

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:01:EN:HTML>>.

17. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. rugsėjo 6 d. reglamentas Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančioms sprendimams ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams. [2006] OL L264/13. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-01-04] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:264:0013:0019:LT:PDF>>.

18. Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2007 [žiūrėta: 2013-09-22]. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289608&p_tr2=2>.

Specialioji literatūra:

1. Andruškevičius, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutai, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius: Registrų centras, 2008.
2. Apskritojo stalo 2010 m. lapkričio 11 d. diskusija „Viešojo intereso gynimas teismuose: subjektai ir jų įgaliojimų apimtys“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-10-11] http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/spaudos_centras/video_galerija/2010-11-05_2233/videoshow/426.html#view>.
3. Brazdeikis, A., *Viešojo intereso gynimas administracinių teismų praktikoje*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012.
4. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006 [žiūrėta 2013-06-17]. <http://dz.lki.lt/search/>>.
5. David, L. S. *International encyclopedia of the Social Sciences*. New York: The Macmillan Company and The Free Press; London: Collier Macmillan, 1972.
6. Drakšas, R. *Viešojo intereso gynimas: praktika ir problemos*. Lietuvos Advokatūra. 2012, 4 (45).
7. Deviatnikovaitė, I. *Administracinė teisė: kategorijos, apibrėžimai, užduotys*. Vilnius: Justitia, 2009.
8. Gečaitė, V. Viešojo intereso samprata civiliniame procese. *Justitia*. 2006, 2 (60).
9. Griguolaitė, R. *Viešojo intereso kaina - nuosavybės teisių ribojimas*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012.
10. Gumbis, J. Changes in social phenomena and their conceptualisation: international and national contexts. *Socialiniai mokslai*. 2006, 1 (51).

11. Klimas, E. *Ar viešojo intereso gynimas ir nuosavybės teisių apsauga gali harmoningai derėti?* Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012.
12. *Konsultacinės Europos teisėjų tarybos (CCJE) nuomonė Nr. 12 (2009) ir Konsultacinės Europos teisėjų tarybos (CCPE) nuomonė Nr. 4 (2009) Europos Tarybos ministrų komiteto dėmesiui dėl teisėjų ir prokurorų santykių demokratinėje visuomenėje* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-01-09]. <www.teismai.lt/dokumentai/naudinga.../CCJE/nuomone_12_2009.pdf>.
13. Krivka, E. Intereso problema civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 5 (95).
14. Krivka, E. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
15. Krivka, E. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos. *Mokslinė praktinė konferencija „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje“*. Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008.
16. Krjzhkov, A. V. Publiehnyj interes ponjatje vidy i zashita. *Gosudarstvo i pravo*. 1999, 10.
17. Kvietkauskas, V., et al. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
18. Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
19. Leonas, P. *Teisės enciklopedijos paskaitos*. Vilnius: Pozicija, 1995.
20. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008 [žiūrėta 2013-06-17] <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.
21. Lietuvos Respublikos prokuratūra. Pažyma apie prokurorų veiklą ginant viešąjį interesą 2011 metais [interaktyvus]. Vilnius, 2012 [žiūrėta 2013-11-10]. <<http://www.prokuraturos.lt/nbspnbspViešojointeresogynimas/tabid/163/Default.aspx>>.
22. Lietuvos vyriausiasis administracinis. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus), apibendrinimas*. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis. 2008, 6(16).
23. Mackonis, A. *Individualistinė viešojo intereso sąvokos turinio analizė*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, advokatų kontora Lawin, 2012.
24. Markevičienė, J. Visuomenės teisės ir galimybės ginti viešąjį interesą aplinkos ir kultūros paveldo srityje ikiteismine ir teismine tvarka. *Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14] <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http://www.lkz.lt/startas.htm>>.

[p%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms](http://www3.lrs.lt/fpls/finter/fw5_show?fr%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms)>.

25. Mikelėnas, V. Quo vadis? Arba eksperimentuojame toliau. *Justitia*. 1999, 2.
26. Monkevičius, E. Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčiuose. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 1 (1).
27. Mohov, A. A. *Sochelanie chastnykh i publichnykh interesov pri pravovom regulirovanii medicinkoj dejatelnnsti*. Sankt Peterburg: Juridicheskij centr press, 2003.
28. Musaev, N. M. *Ponjatie interesa, ego vidy i sootnoshenie publichnogo i chastnogo interesa* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-27]. <[http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/9999-0195_West_pravo_2000_1\(2\)/19.pdf](http://www.unn.ru/pages/vestniki_journals/9999-0195_West_pravo_2000_1(2)/19.pdf)>.
29. Namavičius, Z., Stačiokas, S. Viešųjų ir privačių interesų derinimas - darnios civilinės visuomenės ir teisinės valstybės principas. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo septintoji konferencija, Sieniava, 2002 m. birželio 26-29 d.* [interaktyvus]. Vilnius, 2002 [žiūrėta: 2013-06-26]. <<http://www.lrkt.lt/APranesimai.html>>.
30. *Oxford dictionary* [interaktyvus]. Oxford University Press [žiūrėta 2013-06-17]. <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/interest?q=interest>>.
31. Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Teisė kreiptis į administracinį teismą. Asmens suinteresuotumas. Viešojo intereso gynimas* [interaktyvus]. Vilniu: Vilniaus universiteto teisės fakultetas, 2013 [žiūrėta 2014-01-05]. <www.tf.vu.lt/dokumentai/Viesoji_teise/skaidres/AP_paskaita_6_6a.pdf>.
32. Petravičienė, S. Viešojo intereso gynimo problemos. *Konferencijos „Viešasis interesas ir jo gynimas“ medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14] <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDI8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms>.
33. Piličiauskas, R. *Viešojo intereso gynimas administraciniuose teismuose* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2014-02-27]. <http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-p_r=7992&p_d=111939&p_k=1.html>.
34. Pranevičienė, B. *Kvaziteismai administracinės kontrolės sistemoje*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidyklos centras, 2003.

35. Punelis, V. *Viešojo intereso sąvoka, jos vartojimas ES valstybių ir ES teisės aktuose, viešojo intereso gynimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-11-01] <http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-p_r=7992&p_d=111930&p_k=1.html>.
36. Ragulskytė – Markovienė, R. *Administraciniai teismai Lietuvoje: nūdienos iššūkiai*. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010.
37. Raižys, D. Viešasis interesas Vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje. *Konferencijos Viešasis interesas ir jo gynimas medžiaga* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-09-14] <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww3.lrs.lt%2Fpls%2Finter%2Fw5_show%3Fp_r%3D8365%26p_d%3D121556%26p_k%3D1&ei=zlcGU47vNITPsgbGzoH4Bw&usg=AFQjCNGdS4sGI1UGFWCd49TdDl8t9nL-rw&bvm=bv.61725948,d.Yms>.
38. *Slovari i enciklopedij na akademike* [interaktyvus]. Akademik, 2013 [žiūrėta 2013-11-01]. <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/>>.
39. Sorauf, F.J. The Public Interest Reconsidered. *The Journal of Politic*. 1957, 19(4). p. 616-639.
40. Spicker, P. *Principles of Sodai Welfare: An introduction to thinking about the welfare state*. London: Routledge, 1988.
41. Subochev, V.V. *Zakonnye interesye interest*. Moskva: Norma, 2008.
42. The Compliance Committee. *Findings and recommendations of the compliance committee with regard to communication ACCC/C/2008/32 (Part I) concerning compliance by the European Union* [interaktyvus]. 2011, [žiūrėta 2014-01-15]. <<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.unece.org%2Ffileadmin%2FDAM%2Fenv%2Fpp%2Fcompliance%2FC2008-32%2FDRF%2FC32Findings27April2011.pdf&ei=bcwDU5yFHoHKtQbwxoHIBQ&usg=AFQjCNHqypUS7F-lgsLUGImpR-yAW13P6A&bvm=bv.61535280,d.Yms>>.
43. *The FindLaw Legal Dictionary* [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-11-01] <<http://dictionary.findlaw.com/definition/interest.html>>.
44. Totev, K. Ju. Publichnyj interes v pravovoj doktrine i zakonodatelstve. *Gosudarstbo i pravo*. 2002, 9.
45. Trumpulis, U. Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 4(8).
46. Trumpulis, U. Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas. *Socialinių mokslų*

studijos. 2010, 2 (6).

47. Trumpulis, U. *Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.

48. *The free dictionary* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-02-01]. <<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/administrative+law>>.

49. *Tavo teisė į švarią apsaugą. Jungtinių Tautų Europos Ekonomikos Komisijos gairės dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais*. [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija [žiūrėta 2014-01-14]. <<http://www.am.lt/VI/index.php#a/10679>>.

50. Urmonas, A. Administracinė teisė socialinių pokyčių erdvėje. *Jurisprudencija*. 2006, 5(83).

51. Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004.

52. Vaišvila, A. *Bendrasis (viešas) interesas ir žmogaus teisės* [interaktyvus]. Vilnius, 2011 [žiūrėta 2013-04-03]. <http://www3.lrs.lt/docs3/kad6/w6_istorija.show6-p_r=7992&p_d=111941&p_k=1.html>.

53. Valstybinės kultūros paveldo komisija. *2008 m. gegužės 16 d. pažyma dėl JTO EEK konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija) bei jos įgyvendinimo Lietuvoje* [interaktyvus]. Vilnius, 2008 [žiūrėta 2014-01-05]. <http://www2.lrs.lt/kt_inst/pamink/dokumentai/2008_05_23/Orhuso_pazyma.doc>.

54. Vilutis, P. *Administracinė teisė. Bendroji dalis*. Kaunas: VDU Teisės fakultetas, 1939.

55. Žilinskas, D. Ar lipsime į medį iš viršaus? Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos aspektai. *Justitia*. 2000, 1.

Praktinė medžiaga:

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 40-977.

2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214¹⁰ straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 56-1669.

3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo (1995 m. vasario 21 d. redakcija) 16 straipsnio 1 dalies, 17 straipsnio 1 ir 2 dalių, 19 straipsnio ir šio įstatymo (2000 m. birželio 20 d. redakcija) 27 straipsnio 4 ir 7 dalių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 852 „Dėl Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ patvirtintų Tipinių daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatų 8 punkto 1, 3 ir 4 pastraipų, 10 punkto 1 pastraipos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 110-3536.

4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos farmacinės veiklos įstatymo 11 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 28-1003.

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 93-4000.

6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Kultūros įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos“ (1995 m. birželio 13 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. lapkričio 28 d. nutarimo Nr. 1320 „Dėl Lietuvos nepriklausomybės signatarų namų ir Lietuvos menininkų rūmų“ 1, 2.3 ir 2.4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 87-3274.

7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 131 straipsnio 4 dalies (2001 m. rugsėjo 11 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 234 straipsnio 5 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcijos), 244 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d., 2003 m. rugsėjo 16 d. redakcijos), 407 straipsnio (2003 m. birželio 19 d. redakcija), 408 straipsnio 1 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 412 straipsnio 2 ir 3 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 413 straipsnio 5 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 414 straipsnio 2

dalis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl pareiškėjo – Šiaulių rajono apylinkės teismo prašymų ištirti ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 410 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 7-254.

8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nuostatoms, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos miškų įstatymo, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nuostatoms“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 30-1050.

9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktas (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5

dalį (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 m. redakcija) 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas Nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininku, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 102-3957, atitaisymas - 2006.11.25, Nr.: 127, atitaisymas - 2006.12.16, Nr.: 137.

10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 54-2097.

11. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 23 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*. 2010, Nr. 34-1620.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-3-11/2004).
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje *R. D., M. A., S. B. ir kt. v. Kauno rajono savivaldybė* (bylos Nr. A-4-247/2005).
3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Panevėžio apskrities viršininko administracija, Rokiškio rajono savivaldybės administracija, valstybės įmonės Registrų centro Panevėžio filialas* (bylos Nr. AS-403-80/2007).
4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Vedautos autotransportas“ v. VMI prie LR FM* (bylos Nr. A-6-568-2007).
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. birželio 21 d. nutartis administracinėje byloje *J. S. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija ir Vilniaus apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-438-1257/2008).

6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje *VO „Miško ir kraštovaizdžio apsauga“, 702-oji gyvenamųjų namų statybos bendrija, Vilniaus m. apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir LR aplinkos ministerija* (bylos Nr. A-20-150/2008).
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje *D. R. v. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai bei Lietuvos Respublikos paslapčių apsaugos koordinavimo komisijai* (bylos Nr. A-502-740/2008).
8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Trakų rajono savivaldybė* (bylos Nr. A-146-335/2008).
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Palangos miesto savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-438-475/2008).
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija ir Neringos savivaldybės taryba* (bylos Nr. A-822-65-09).
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje *T.B., V.D., J.M., G.U. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. P-822-85/2009).
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-556-393/2010).
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Utenos apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-858-279/2011).
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje *visuomeninė organizacija „Žvėryno bendruomenė“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-525-18/2011).
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje *A. V., M. S., L. G., L. M., R. A., J. J., A. G., I. V., V. J. B., I. K., V. Š., A. A., V. K., D. P., S. S., J. E. S., O. V. S., L. S., I. R., S. Š., A. K., I. K., V. K., V. I., D. I., V. Š., D. Š., Ž. A., V. A., A. V. S., I. R., N. S., K. Š., V. D., V. B., V. R., A. B., P. N. I., J. K., P. L., A. N., J. B., A. M., V. L., A. B., M. U.,*

- A. V. R., V. R., P. M., O. B. ir V. B. v. *Kauno rajono savivaldybė*, bylos Nr. A-556-2007/2011.
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Autoūkis“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija* (bylos Nr. A-575-424/2012).
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gegužės 18 d. nutartis administracinėje byloje *V. R. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos mėsinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacijos*, (bylos Nr. A-556-105/2012).
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūros prokurorė v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. AS-520-648/2012).
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje *Kultūros paveldo departamentas v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-492-3/2013).
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje *A.B. ir B.B. v. LR Ūkio ministerija* (bylos Nr. A-525-355/2013).
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 13 d. nutartis administracinėje byloje *Kredito unija „Laikinosios sostinės kreditas“ v. Lietuvos Bankas* (bylos Nr. AS-525-112/2013).
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-858-131/2013).
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje *IĮ „Juralė“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. AS-261-284/2013).
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 25 d. nutartis administracinėje byloje *LR Vyriausybės atstovas Šiaulių apskr. v. Šiaulių miesto savivaldybės taryba, Šiaulių miesto savivaldybė* (bylos Nr. A-602-597/2013).
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje *I. D. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyriaus* (bylos Nr. AS-492-251/2013).
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 15 d. nutartis administracinėje byloje *V. K. ir I. U. v. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija* (bylos Nr. AS-605-390/2013).
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-525-14/2013).

28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija Rudaminos bendruomenė v. Alytaus regiono AAD* (bylos Nr. A-602-186/2013).
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos krikščioniškas labdaros ir gailestingumo fondas „Samarija“ v. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija* (bylos Nr. A-442-943/2013).
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje *P. R. v. Vidaus reikalų ministerija, Lietuvos valstybė, atstovaujama Vidaus reikalų ministerijos* (bylos Nr. A-662-1236/2013).
31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugpjūčio 19 d. nutartis administracinėje byloje *K. G. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba* (bylos Nr. A-502-580/2013).
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje *J. M. v. Plungės rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-502-167/2013).
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-146-1003/2013).
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija kaimo bendruomenė „Lumpėnų strazdas“ v. Pagėgių savivaldybės meras* (bylos Nr. A-520-211/2013).
35. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas v. Palangos miesto savivaldybės administracija ir Palangos miesto savivaldybės taryba, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerija* (bylos Nr. A-756-752/2013).
36. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 15 d. nutartis administracinėje byloje *Pensijų fondo dalyvių asociacija v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba* (bylos Nr. A-146-585/2013).
37. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 23 d. nutartis administracinėje byloje *Asociacija „Pagirių kaimo bendruomenės centras“ v. Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentas* (bylos Nr. A-525-1745/2013).
38. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje *D. A. v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. A-756-1915/2013).
39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje

byloje *UAB „Draugo petys“ v. Įmonių bankroto valdymo departamentas* (bylos Nr. A-492-2290/2013).

40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga, Lietuvių tautinis centras v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-261-1701/2013).

41. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos Respublikos Seimo narės A. B. v. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-502-1097/2013).

42. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Vitlita diagnostika“ v. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija* (bylos Nr. A-143-2834/2013).

Kitų teismų praktika:

1. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gegužės 26 d. byla Nr. C-498/03, *Kingscrest Associates Ltd, Montecello Ltd v. Commissioners of Customs & Excise* [2005] ECR I-4442.

2. Europos Teisingumo Teismo 2011 m. kovo 8 d. byla Nr. C-240/09, *Lesoochránárske zoskupenie VLK v. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky* [2011] ECR I-1285.

3. Europos Teisingumo Teismo 2011 m. gegužės 12 d. byla Nr. C-115/09, *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV v. Bezirksregierung Arnsberg* byloje (C-115/09) [2011] ECR I-3701.

4. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. spalio 15 d. byla Nr. C-263/08, *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening v. Stockholms kommun genom dess marknämnd* [2009] ECR I-9967.

SANTRAUKA

„Viešojo intereso veiksnys administracinėje teisėje“

Pagrindinės sąvokos: viešasis interesas, viešojo intereso samprata, administracinė teisė.

Magistro baigiamajame darbe siekiama atskleisti su viešojo intereso gynimu susijusias problemas Lietuvos administracinės teisės kontekste. Aptariami tokie probleminiai aspektai, kaip viešojo intereso sąvoka, viešojo intereso struktūriniai požymiai, administracinių teismų praktika teisės subjektams ginant viešąjį interesą teisme.

Pirmojoje darbo dalyje aptariama viešojo intereso samprata, viešojo intereso ir teisės santykis. Pristatomos įvairių teisės specialistų nuomonės dėl viešojo intereso sąvokos, privataus ir viešo intereso atskyrimo.

Antrojoje, apžvelgiame viešojo intereso struktūrinius požymius (objektą, subjektą, bei agentus, galinčius ginti viešąjį interesą). Šioje darbo dalyje taip pat pristatoma Lietuvos Konstitucinio Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, iš kurios galima matyti, kokie objektai pripažįstami, kaip gintini, saugotini remiantis viešojo intereso svarba. Išskiriami bei analizuojami viešojo intereso subjektai, aptariami viešojo intereso agentai.

Trečioje magistro baigiamojo darbo dalyje pristatomi atlikto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos tyrimo rezultatai, kuriais remiantis analizuojama fizinių asmenų, nevyriausybinių organizacijų, taip pat prokuroro bei valstybinių institucijų veikla ginant viešąjį interesą Lietuvos vyriausiame administraciniame teisme. Atsižvelgiant į tai, pateikiamas teisinis šios veiklos vertinimas, remiantis mokslininkų įžvalgomis, Europos Teisingumo Teismo praktiką bei oficialių institucijų išaiškinimais. Galiausiai, trumpai pristatomi, mūsų nuomone, pagrindiniai teisės aktų pasikeitimai, kuriais siekiama efektyvinti viešojo intereso gynimą šalyje nuo nepriklausomybės atkūrimo iki šių dienų.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, siekiant tobulinti esamą viešojo intereso gynimo modelį Lietuvoje bei spręsti egzistuojančias problemas.

SUMMARY

The factor of the public interest in administrative law

The main concepts: interest, private interest, public interest, administrative law.

The main purpose of this master degree thesis is to reveal the problems which are related with the defense of the public interest in the context of Lithuanian administrative law. In this work problematic aspects such as concept of the public interest, the structural signs of the public interest and jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania are discussed.

In the first part of this work the concept of public interest and relationship between interest and law are analyzed. Also variety of opinions of legal experts about the concept of public interest and the possibility of private and public interest separation are presented.

In the second part of master degree thesis the structure of public interest (object, subject and agencies) is introduced. In this part of work jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and the Supreme Administrative Court of Lithuania are introduced, which aims to identify the object of the public interest. Also subject and the agents of the public interest are distinguished and analyzed.

In the third part of master degree thesis the results of the case study of jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania are presented. Based on the results of the case study the activity of individuals, non-governmental organizations, prosecutors and public institutions in the Administrative Court of Lithuania is analyzed. In this regard, the legal evaluation for this performance is presented. Presented evaluation is based on scientific insights, interpretations of European Court of Justice and official authorities. Finally, the main legislative changes, which are designed to increase efficiency in the public interest defense in the country since the restoration of independence to the present days, are briefly presented.

In the end of the work conclusions and recommendations are presented, in order to improve the existing model of the public interest in Lithuania and to solve the existing problems.

PRIEDAS NR. 1

Nuo 2006 m. sausio 1 d. iki 2006 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėmė 18 sprendimų, kuriuose viena iš proceso šalių buvo prokuroras, kaip viešąjį interesą ginantis subjektas:

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Utenos rajono savivaldybė* (bylos Nr. P-663-10/2006).
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Utenos apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-180-782/2006).
3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 23 d. nutartis administracinėje byloje *Šiaulių m. apylinkės prokuratūra v. Šiaulių apskr. Sutrikusio vystymosi kūdikių namai, Šiaulių apskrities viršininko administracija v. Šiaulių apskr. Sutrikusio vystymosi kūdikių namai, Šiaulių apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. AS-143-64/2006).
4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. kovo 9 d. nutartis administracinėje byloje *LR generalinis prokuroras v. Klaipėdos m. savivaldybės administracija* (bylos Nr. AS-663-183/2006).
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio miesto apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Panevėžio apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. AS-143-94/2006).
6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos rajono apylinkės vyr. prokuroras v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija* (bylos Nr. A-438-870/2006).
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gegužės 30 d. nutartis administracinėje byloje *LR Generalinė prokuratūra v. LGGRTC* (bylos Nr. A-143-978/2006).

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje *Molėtų rajono apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Utenos AVA*, (bylos Nr. A-248-1029/2006).
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus miesto apylinkės prokuratūra v. VAVA*, (bylos Nr. P-438-58/2006).
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugpjūčio 17 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos m. apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija, Neringos savivaldybės taryba, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos* (bylos Nr. AS-502-360/2006).
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje *Vilkaviškio r. apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Marijampolės AVA* (bylos Nr. T-XX-66/2006).
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija, kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos* (bylos Nr. T-XX-70/2006).
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija, Neringos savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-403-496/2006).
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje *LR Generalinė prokuratūra v. Migracijos departamentas prie LR Vidaus reikalų ministerijos* (bylos Nr. A-469-2193/2006).
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. spalio 23 d. nutartis administracinėje byloje *LR Generalinis prokuroras v. Klaipėdos m. savivaldybės administracija* (bylos Nr. T-XX-78/2006).
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje *Vilkaviškio r. apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v.*

Marijampolės AVA (bylos Nr. AS-556-547/2006).

17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos miesto savivaldybė, Klaipėdos AVA* (bylos Nr. AS-248-57/2006).
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybė* (bylos Nr. AS-663-622/2006).

PRIEDAS NR. 2

Nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėmė 34 sprendimus, kuriuose viena iš proceso šalių buvo prokuroras, kaip viešąjį interesą ginantis subjektas:

- 1.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas v. Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM Kauno miesto skyrius, Kauno miesto savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-525-3023/2013).
- 2.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 9 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūra v. Klaipėdos rajono savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-662-105/2013).
- 3.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m.sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras v. Tauragės rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-438-98/2013).
- 4.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasaio 11 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, gindamas viešąjį interesą v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Palagos miesto savivaldybės taryba* (bylos Nr. A-662-710/2013).
- 5.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Lietuvos dziudo federacija* (bylos Nr. I-261-2/2013).
- 6.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. A-858-235/2013).
- 7.Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 6 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras Kęstutis Vagneris v. Lietuvos Respublikos*

generalinė prokuratūra (bylos Nr. AS-556-226/2013).

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-858-131/2013).
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR ŽŪM* (bylos Nr. A-261-499/2013).
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Palangos miesto savivaldybės taryba, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. AS-492-173/2013).
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 12 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-261-559/2013).
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartis administracinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lošimų priežiūros tarnyba* (bylos Nr. A-143-656/2013).
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR ŽŪM* (bylos Nr. AS-261-243/2013).
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Druskininkų savivaldybės administracija* (bylos Nr. P-444-15/2013).
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 9 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros civilinių bylų skyriaus vyriausiasis prokuroras v. LR Nacionalinė žemės tarnyba prie LR ŽŪM* (bylos Nr. A-492-276/2013).

16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM* (bylos Nr. A-444-876/2013).
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-525-14/2013).
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 29 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. AS-146-472/2013).
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 26 d. nutartis administracinėje byloje *Šiaulių apygardos prokuratūra v. Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM Radviliškio žemėtvarkos skyrius* (bylos Nr. AS-444-591/2013).
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje *Generalinės prokuratūros prokuroras siekiantis apginti viešąjį interesą v. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Šiaulių skyrius, Nacionalinės žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos Anykščių skyrius* (bylos Nr. A-525-1376/2013).
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje *Šiaulių apygardos prokuratūros prokuroras, siekiantis apginti viešąjį interesą v. Nacionalinė žemės tarnyba prie LR ŽŪM Akmenės žemėtvarkos skyrius* (bylos Nr. A-525-1402/2013).
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje *Šiaulių apygardos prokuratūras, siekiantis apginti viešąjį interesą v. Nacionalinės žemės tarnyba prie LR ŽŪM Akmenės žemėtvarkos skyrius* (bylos Nr. T-575-233/2013).
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuroras ginantis viešąjį interesą v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Palangos miesto savivaldybės taryba* (bylos Nr. AS-552-573/2013).

24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 10 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-146-1003/2013).
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM* (bylos Nr. A-492-1243/2013).
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis administracinėje byloje *Vilniaus apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba* (bylos Nr. A-261-932/2013).
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM* (bylos Nr. A-525-1561/2013).
28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, gindamas viešąjį interesą v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Palangos miesto savivaldybės taryba, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos* (bylos Nr. A-756-752/2013).
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros viešojo intereso gynimo skyriaus prokuroras, gindamas viešąjį interesą v. N. I.* (bylos Nr. A-442-1721/2013).
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 13 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginant viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, Neringos savivaldybės administracija, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos* (bylos Nr. AS-822-594/2013).
31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos* (bylos Nr. A-822-

1542/2013).

32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūros prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos* (bylos Nr. A-525-2379/2013).
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūra v. Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM* (bylos Nr. A-858-1423/2013).
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės administracija* (bylos Nr. A-662-1978/2013).